

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
факультет філології
Кафедра англійської філології та перекладу

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри англійської філології
та перекладу

_____ Вікторія АГЄЄВА-
КАРКАШАДЗЕ

“ _____ ” _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

на тему: **СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ
МОРСЬКОГО РЕГІСТРУ УКРАЇНИ**

Керівник: канд. пед. наук., доцент б.в.з.

Сидоренко Юлія Ігорівна

Рецензент: канд. філол. наук, доцент

Корнелюк Богдан Васильович

Виконала: здобувачка VI курсу групи

641М

Катвалюк Єлизавета Ігорівна

Спеціальності: 035 «Філологія»

ОПП: «Сучасна англомовна комунікація
і переклад – англійська мова і
література та друга іноземна мова»

Миколаїв – 2025

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення

Кафедра, циклова комісія

Рівень вищої освіти

Спеціальність

ОПП / ОНП

факультет філології

кафедра англійської філології та

перекладу

другий (магістерський)

035 «Філологія»

«Сучасна англomовна комунікація і переклад – англійська мова і література та друга іноземна мова»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри англійської
філології та перекладу

Вікторія АГЕСВА-
КАРКАШАДЗЕ

“ ”

2025 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧЕВИ**

Катвалюк Єлизавети Ігорівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) _____ Специфіка перекладу технічної документації
Морського Регістру України

керівник роботи: Сидоренко Юлія Ігорівна, к.пед.н., б.в.з.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від
«21» листопада 2025 року № 291.

2. Строк подання здобувачем проєкту (роботи) «12 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: вступ, основна частина, висновок,
список використаних джерел та літератури, додатки (якщо є).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити) згідно з планом кваліфікаційної роботи магістра

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) не планується.

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Сидоренко Ю.І.		
Розділ 1	Сидоренко Ю.І.		
Розділ 2	Сидоренко Ю.І.		
Висновки	Сидоренко Ю.І.		

7. Дата видачі завдання 01.09.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітка
1.	Вступ до кваліфікаційної роботи	жовтень 2025	Виконано
2.	Розділ 1. Лінгвістичні особливості науково-технічних текстів	жовтень 2025	Виконано
3.	Розділ 2. Перекладацькі підходи та аналіз перекладу науково-технічних текстів	листопад 2025	Виконано
4.	Висновки	грудень 2025	Виконано
5.	Переддипломна практика	20.10 – 02.11	Виконано
6.	Оформлення списку використаних джерел та літератури, додатків	грудень 2025	Виконано
7.	Попередній захист	листопад 2025	Виконано
8.	Рецензія на дипломну роботу	11.12.2025	Виконано
9.	Захист дипломної роботи	17.12.2025	Виконано

Здобувач

(підпис)

Катвалюк Є.І.

(прізвище та ініціали)

Керівник проєкту (роботи)

(підпис)

Сидоренко Ю.І.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ.....	8
1.1. Науково-технічний стиль: загальна характеристика	8
1.2. Науково-технічні тексти: класифікація, граматичні та лексичні особливості.....	13
1.3. Типові труднощі при перекладі науково-технічних текстів.....	21
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ І ТРАНСФОРМАЦІЇ У НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ТА ЇХ ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	32
2.1. Основні стратегії перекладу: еквівалентність, адаптація, дослівний переклад	32
2.2. Застосування трансформацій (лексичних, граматичних, стилістичних).....	38
2.3. Аналіз перекладу уривку із Правил та норм Регістру судноплавства України морського реєстру України.....	41
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ	59

ВСТУП

Україна характеризується стрімким розвитком технологій, підприємств, науки та налагодженням зв'язків з іноземними державами, що знаходить відображення майже в кожній сфері людської діяльності. Науково-технічний напрямок не є винятком: поширення інформації науково-технічного типу приводить до більшої актуалізації питання порозуміння між представниками різних країн. Інтерес до науково-технічного перекладу стрімко зростає у зв'язку зі збільшенням обсягу науково-технічних текстів, що відображають останні досягнення науки і техніки. Відповідно зростає попит на науково-технічний переклад, а також вимоги до нього. В останній час науково-технічний стиль розділюється на багато нових, більш спеціалізованих стилів у результаті технічного прогресу та появи звужених спеціалізацій. Великий прогрес у багатьох галузях науки, зафіксований останнім часом, сприяє появі нових галузей у сфері людського життя, а отже спонукає лінгвістів і перекладачів постійно вивчати мову і стилі науково-технічних текстів. Це спричиняє важливість дослідження особливостей-науково технічного стилю та реалізації його елементів при перекладі текстів цього стилю.

Переклад науково-технічних документів представляє собою спеціалізовану область, яка потребує як не тільки глибоких лінгвістичних знань, але ще й розуміння предметної області. Тексти науково-технічного напрямку включають документацію для різних галузей, таких як медицина, машинобудування, ІТ, енергетика та ін. Помилки в перекладі науково-технічної документації можуть призвести до порушення норм безпеки, неправильного використання обладнання, фінансових втрат.

Проблема перекладу текстів науково-технічного напрямку привертала увагу таких провідних лінгвістів й перекладознавців як О. Пустоварова, В. Карабан, О. Ключник, П. Ньюмарк, Л. Черноватий й ін. Вони вивчали специфіку науково-технічних текстів, їх жанрові та стилістичні особливості, а також термінологію. Лінгвісти, такі як В. Карабан, С. Максимов, Л. Черноватий

й ін., аналізували труднощі, пов'язані з перекладом термінів, специфічних мовних конструкцій та стилістичних особливостей науково-технічних текстів. В. Карабан та О. Михайленко також пропонували спільні підходи та методи для забезпечення адекватного та точного перекладу науково-технічної документації.

Переклад науково-технічної документації являє собою складний процес, який вимагає від перекладача не лише знання мови, а й розуміння технічних й наукових аспектів, термінології, та стандартів галузі. Адаптація, точність та ясність під цільову аудиторію є ключовими факторами, що впливають на якість перекладу. Переклад науково-технічних текстів відіграє важливу роль у поширенні наукових знань та технологічного процесу. Забезпечення адекватної передачі інформації між різними мовами сприяє міжнародній співпраці, обміну досвідом та розвитку науки і техніки.

Актуальність теми полягає у необхідності вивчення перекладу текстів науково-технічного спрямування через швидкий розвиток науки й техніки, що вимагає обміну інформацією між різними мовними спільнотами.

Метою дипломної роботи є аналіз особливостей перекладу науково-технічної документації, враховування типових труднощів та розкриття способів їхнього подолання.

Для досягнення поставленої мети виконано такі завдання:

1. розкрити загальну характеристику науково-технічного стилю;
2. описати класифікацію науково-технічної документації, її лексичні та граматичні особливості, а також охарактеризувати класифікацію термінів у науково-технічній документації;
3. з'ясувати типові труднощі при перекладі текстів науково-технічного спрямування;
4. розглянути основні стратегії перекладу текстів науково-технічного спрямування;
5. розглянути застосування перекладацьких трансформацій;
6. проаналізувати особливості перекладу уривку із Правил та норм Регістру судноплавства України.

Об'єктом дипломної роботи є фахова термінологія та мовні структури науково-технічного стилю.

Предметом дипломної роботи є особливості перекладу мовних одиниць науково-технічного стилю.

Матеріалом дослідження слугував уривок із Правил та норм Регістру судноплавства України з Морського Регістру України.

В кваліфікаційній роботі використано аналіз (використання способів перекладу в тексті обраного для аналізу в практичній частині), класифікація (класифікування видів науково-технічних текстів та способів перекладу) та лінгвістичні методи дослідження: описовий (опис особливостей науково-технічних текстів, їх перекладу та труднощів), структурний (кількісний аналіз використання перекладацьких трансформацій).

Наукова новизна дослідження: аналіз особливостей перекладу текстів науково-технічного напрямку з урахуванням їх характеристик. У дипломній роботі уточнено поняття науково-технічного стилю, науково-технічних текстів, їх лексичні та граматичні характеристики, розкрито їх класифікацію, визначено основні труднощі, які виникають під час перекладу та стратегії їх подолання. У практичній частині запропоновано систематизація перекладацьких трансформацій, які забезпечують точність та адекватність відтворення змісту при перекладі науково-технічних текстів. Результати поглиблюють теоретичні засади науково-технічного перекладу й можуть бути використані для удосконалення методики підготовки майбутніх перекладачів у сфері галузей з науки, техніки, освіти та виробництва.

Практичне значення одержаних результатів: матеріали дипломної роботи можна використовувати в подальшому вивченні дисциплін Основної Іноземної Мови, Вступу до перекладознавства, Зіставної лексикології англійської та української мов, Практичного курсу письмового та усного перекладу з англійської.

Теоретичне значення дослідження: теоретично проаналізовано, систематизовано та обґрунтовано загальна характеристика науково-технічного

стилю, класифікація й особливості науково-технічної документації, типові труднощі при перекладі науково-технічних текстів.

Апробація результатів дослідження: опубліковано тези доповіді на Всеукраїнській щорічній науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2024: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (6 листопада 2024 р.).

Дипломна робота складається із списку використаних джерел, вступу, двох розділів основної частини, висновку, списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовано вибір теми дипломної роботи та її актуальність, сформульовано мету й завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, вказано використані методи дослідження, висвітлено теоретичне й практичне значення дипломної роботи, надано інформацію про апробацію.

У першому розділі «Лінгвістичні особливості науково-технічних текстів» визначено поняття науково-технічного стилю, визначена його загально характеристика, розкрито класифікацію науково-технічної документації. Описано лексичні й граматичні особливості науково-технічних текстів й визначено типові труднощі при перекладі текстів науково-технічного стилю, з якими стикаються перекладачі.

У другому розділі «Перекладацькі підходи та аналіз перекладу науково-технічних текстів» розкрито основні стратегії перекладу, визначено застосування перекладацьких трансформацій при перекладі науково-технічної документації. Практично проаналізовано переклад морського реєстру України й використані перекладачем стратегії для перекладу документа.

У висновках подано результати виконаного дослідження, сформульовано основні висновки, розкрито перспективи подальшого дослідження зазначеної проблеми.

РОЗДІЛ І. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1. Науково-технічний стиль: загальна характеристика

Для розгляду науково-технічного стилю та виділення його загальних характеристик слід визначити, що являють собою в мовознавстві «стиль», «науковий стиль» та його особливості. Ю. Ковалів інтерпретує поняття «мовний стиль» як «сукупність мовних засобів для вираження думок, об'єднаних змістом і цілеспрямованістю висловлювання» [39]. Літературознавець наголошує, що мовний стиль характеризується добором засобів із багатомовних ресурсів, які найкраще відповідають завданням спілкування між людьми в даних умовах.

Існує 5 мовних стилів у класифікації, створеної українським мовознавцем І. Білодідом:

1. розмовний;
2. художній;
3. офіційно-діловий;
4. публіцистичний
5. науковий [19].

Науково-технічний прогрес безпосередньо впливає на розвиток мови, внаслідок чого в ньому відбуваються різні трансформації. Під його впливом насамперед змінюється науковий стиль, який є відображенням наукової, виробничої та навчальної діяльності.

Науковий стиль охоплює усі галузі людського життя та має найширшу сферу застосування. Він виник з розвитком різних галузей діяльності та наукового знання. На початковому етапі, цей стиль був близьким до стилю художнього оповідання. Виокремлення наукового стилю від художнього сталося в Олександрійський період, коли у грецькій мові стала створюватися наукова термінологія. Згодом термінологію було поповнено із ресурсів латини, яка стала вважатися міжнародною науковою мовою європейського середньовіччя. У період Відродження лінгвісти прагнули досягти точності та стислості в науковому описі, який буде вільним від емоційно-художніх елементів викладу,

що суперечать абстрактно-логічному відображенню природи. Проте звільнення наукового стилю від художніх елементів йшло поступово. Науковий стиль з його особливостями є предметом дослідження і аналізу для багатьох лінгвістів та перекладознавців, оскільки цей стиль містить специфічні риси, які відрізняють його від інших стилів мови.

Часто сучасні українські (І.М. Шевченко, С.М. Щербина, О.В. Пасічна, Людмила Рева-Лєвшакова, Я.В. Машарова) та іноземні (М.А. Кірквуд Халлідей, Д.Р. Мартін, Д. Свейлз, Д.Бібер, Ч. Бейзерман) лінгвісти вказують приблизно однаковий набір ознак наукового стилю: абстрактність та узагальненість; підкреслена логічність та смислова точність матеріалу; аргументованість та термінологія; відсутність художніх засобів та емоційно-експресивної лексики; використання аббревіатур та знеособленість манери викладу тексту. До проблеми класифікації наукового стилю різноаспектно звертаються в своїх працях такі відомі лінгвісти, як М.А. Кірквуд Халлідей, Д. Свейлз, Д.Р. Мартін, Ч. Бейзерман, С. Щербина. М.А. Кірквуд Халлідей був першим хто інтерпретував мову науки як систему функціональних підстилів. Він розмежовує з урахуванням на цільову аудиторію та рівень формалізації: власне науковий (академічний), навчально-науковий та науково-популярний стилі [6]. Означена точка зору корелюється з поглядами Д. Свейлза, який поділяє науковий стиль на дослідницький та інституційний підтипи [14]. Д.Р. Мартін підходить до питання класифікації наукового стилю шляхом розкриття таких жанрів наукового дискурсу: опис явищ; пояснення процесів та причин; описання експерименту та його методики; аргументативний тип; зіставлення різних точок зору. Також він розвиває ідеї М.А. Кірквуда Халлідея у рамках системно-функціональної лінгвістики у науковому стилі [9]. У своїй праці Ч. Бейзерман, розглядаючи еволюцію жанрів наукового письма, вказує такі підстилі наукового стилю: науково-дослідницький, аналітичний та комунікативний [1]. Ґрунтовно висвітлення проблеми класифікації наукового стилю набуло в праці С. Щербини. Вона поділяє науковий стиль на такі підстилі: 1. науково-популярний (есе про науково-технічні досягнення, статті для масової аудиторії); 2. власне

науковий (академічний) стиль (дисертації, статті, монографії та ін.); 3. дидактичний стиль (методичні посібники, підручники, конспекти, лекції.); 4. науково-технічний стиль (патенти, технічні описи, інструкції та ін.). С. Щербина акцентує увагу на тому що, науковий стиль, особливо в українській мові, не монолітний, а включає кілька підстилів із різними жанровими та комунікативними характеристиками [53]. І. Білодід до вищезазначеної класифікації С. Щербини запропонував ще додати науково-інформаційний підстиль, що включає у себе огляди, анотації та реферати [19].

Таким чином, різні лінгвісти, використовуючи різні методики аналізу, визначають різні підстилі наукового стилю.

Але цінним для нашого наукового дослідження є наукове обґрунтування підстилів наукового стилю – науково-технічного стилю та його особливостей.

Науково-технічний різновид наукового стилю реалізується у письмовій формі, але також може реалізуватися і в усній, наприклад, при дискусіях з наукових питань або на наукових конференціях. Виникнення цього стилю пов'язане з розвитком різних галузей та різних сфер діяльності, що призвело до необхідності створення особливої термінології для точного та логічного викладу фактів та наукових відкриттів. Він розвивався на базі наукового стилю, і з індустріальною революцією отримав потужний поштовх для розвитку у сфері технічних та наукових дисциплін. Науково-технічний стиль далі продовжував розвиватися разом із появою нових галузей науки та техніки, таких як радіотехніка, електротехніка та кібернетика, що вимагало ще більш точної та специфічної термінології.

Зараз цей стиль використовується для опису та пояснення наукових й технічних знань, які характеризуються точністю, інформативністю, об'єктивністю й логічністю. Ще виділяються такі ознаки в науково-технічній літературі, як лаконічність, узагальнення, доказовість, однозначність, предметність, переконливість та ін. У всіх науково-технічних текстах переважно використовуються мовні засоби, які сприяють задоволенню потреб наукової або технічної сфери спілкування. У текстах цього стилю використовуються такі

головні мовні засоби: символи, терміни, схеми, таблиці, графіки, зразки-символи, наукова фразеологія, цитати, абстрактна лексика, іншомовні слова, загальноживана лексика, посилання, безособовість синтаксису, безсуб'єктність, відсутність прямого вказування на особу автора, його уподобання.

Сфера застосування науково-технічного стилю широка. Основним завданням текстів науково-технічного стилю являється просте й доступне доведення певної інформації до читачів. Фактичний матеріал логічно викладається без застосування емоційно-забарвлених граматичних конструкцій, висловів або слів. Автор науково-технічних текстів уникає неточних визначень, небігнтованих узагальнень та сенсасій. У науково-технічній документації завжди присутня ясність, акцент в них робиться на логічній, а не на емоціональній стороні інформації. Вживання великої кількості термінів є характерним для лексичного складу науково-технічних текстів. С. Максимов особливо підкреслює роль третьої особи (або безособової форми), що фокусується на фактах, у викладі матеріалу в науково-технічній літературі, який ведеться не від першої особи. Третя особа (або безособова форма) надає документації науково-технічного стилю більш формальний та офіційно-діловий стиль. Велику роль при досягненні послідовності і зв'язності викладу інформації у тексті відіграє точно оформлена композиція тексту, як наприклад, оформлення підрозділу на глави, виділення ступу та висновку та ін [41].

Широкий та інтенсивний розвиток цього стилю призвів до формування в його рамках численних жанрів: інструкція, патент, анотація, монографія, стаття та ін. Кожному жанру притаманні свої індивідуально-стильові риси, однак вони не порушують єдності науково-технічного стилю, ці жанри наслідують загальні особливості і ознаки цього стилю.

Грунтовно висвітлення проблеми загальних лінгвістичних характеристик текстів науково-технічного стилю, що відрізняють науково-технічні тексти від інших типів тексту, набуло у працях іноземних лінгвістів А. Кірквуд Халлідея [6], Д.Р. Мартіна [9], П. Ньюмарка [11] та українського перекладача О. Пономаріва [46]. Вони розкрили такі загальні лінгвістичні характеристики:

1. переважання об'єктивності у викладі;
2. регламентований характер використання емоційних можливостей;
3. поєднання безсуб'єктного способу викладу з вираженням суб'єктивної думки автора;
4. використання лексичних і синтаксичних штампів;
5. підпорядкованість естетичних властивостей прагматичним установкам та інтенції автора;
6. складність синтаксичних конструкцій;
7. лексична, синтаксична та композиційна стереотипізація;
8. широке використання символів, формулів, таблиць та ін.

Заміна підрядних речень прикметниками в постпозиції, використання форм інфінітива у функції означення є специфікою науково-технічного тексту в англійській мові. Характерними рисами цього стилю в англійській мові являють собою поширене використання еліптичних конструкцій та випадки, коли треба опустити артикль у реченнях. Іноді використовуються експресивні мовні засоби, зокрема порівняння та метафори.

В науково-технічному стилі широко використовується абстрактні та загальні поняття й ще частіше використовуються логічні засоби зв'язку. Переважання сполучень, ядром яких слугує іменник, представляють собою манеру викладу у цьому стилі. Часто використовуються однорідні члени, ланцюжки іменників у родовому відмінку, дієприкметникові і дієприслівникові звороти в українській мові.

Науково-технічний стиль представляє собою різновид наукового стилю, який характеризується інформативністю, логічністю, точністю, об'єктивністю, узагальненістю та абстрактністю характером. В цьому стилі ще використовується строга послідовність викладу інформації, спеціальна термінологія, стандартизоване структурування тексту. В науково-технічному стилі відсутні суб'єктивні оцінки у викладанні інформації, бо автор повинен звертати увагу на предмет тексту, не висловлювати свій погляд щодо теми тексту. В науково-технічному стилі використовуються безособові конструкції

або третя форма. В текстах цього стилю емоційно-забарвлена лексика зводиться до мінімуму, що робить текст нейтральним та формальним. Науково-технічний стиль з'явився через активний розвиток науки, техніки та промисловості, що вимагало створення нової, більш точної та об'єктивної лексики для опису нових процесів та явищ. Цей стиль передає знання з спеціалізованих галузей і використовується у науковій, технічній та офіційно-діловій літературі, дозволяючи ефективно впроваджувати новітні нововведення або розробки.

1.2. Науково-технічні тексти: класифікація, граматичні та лексичні особливості

Науково-технічні тексти належать до науково-технічного стилю, сферою використання якого є наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта, промисловість. Головне призначення цього стилю – систематизація наукових та технічних знань, передача точної та об'єктивної інформації з тієї чи іншої галузі, повідомлення про результати досліджень, виклад матеріалу, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення фактів та явищ, передача спеціалізованих знань у різних галузях. В таких текстах присутні точність, логічність, об'єктивність, термінологія. Також такі тексти являються важливою частиною науково-технічного дискурсу.

О. Пономарів [46] інтерпретує поняття науково-технічного дискурсу як сукупність усіх вербальних та невербальних засобів, що використовує людина для обміну інформацією у науково-технічній сфері спілкування, де дискурс, за визначенням Л. Науменко [44], пояснюється, як поле комунікативних практик, як сукупності подій, динамічна мовленнєва діяльність у певному соціальному просторі, що має ознаку процесуальності та пов'язана з реальним життям і реальним часом, а також мовленнєві утворення, які виникають у процесі цієї діяльності, взяті у взаємодії лінгвістичних, паралінгвістичних та екстралінгвістичних факторів.

За своєю прагматичною спрямованістю англomовний науково-технічний дискурс визначається як інформативний. Інформативна функція є його

домінантною комунікативною функцією є інформативна, і саме інформація, яку дискурс несе, є ключовим елементом, котрий сприймається адресатом повідомлення через мовленнєвий акт.

А. Коваленко особливо підкреслює комунікативну силу переконливості як визначальний показник прагматичної цінності науково-технічного дискурсу, що забезпечує його абсолютне сприймання як достовірного джерела. Потік інформації в науково-технічному дискурсі спрямований від відомого до невідомого, адже його комунікативна мета полягає в передачі знань із метою сприйняття, засвоєння, збереження та використання адресатом нової інформації.

Інформативність науково-технічного дискурсу відбивається на структурі текстів науково-технічного стилю та підкреслює їхню однозначність, предметність, доказовість й лаконічність. Як було зазначено вище, науково-технічний текст не несе іншої функції, окрім інформативної, його єдине прагматичне завдання – це донести інформацію, передати факти, організувати та привернути увагу читача до тексту [32].

Стосовно класифікації, то у різних лінгвістів є свої варіанти класифікацій науково-технічної документації. С. Дубова запропонувала таку класифікацію науково-технічної документації:

1. Технологічна документація – сукупність документів, які визначають окремо або в сукупності технологічних процес виготовлення або ремонту виробу, може містити необхідні дані для організації виробництва (опис послідовності операцій, використане обладнання, матеріали, опис умов та трудових ресурсів та як забезпечувати контроль та ефективність виробництва). До неї входять такі документи: маршрутна картка, карта ескізів, технологічна інструкція, комплектувальна карта, відомості, операційна карта, карта технологічного процесу.
2. Конструкторська документація – сукупність графічних і текстових документів, які визначають окремо або в сукупності склад і будову виробу, та містять необхідні дані для його розробки, виготовлення,

контролю, експлуатації, ремонту і утилізації. До неї входять такі документи: креслення, інструкція, технічний опис, технічні умови, технічний паспорт, специфікація виробу, відомість специфікацій, відомість покупних виборів.

3. Науково-дослідна документація – документація яка створюється в процесі науково-дослідних робіт та науково-технічних розробок, відображає теоретичне та практичне рішення науково-технічних проблем та впровадження їх результатів у виробництво. До неї входять такі документи: звіт, монографія, висновки, відгук, рецензія, анотація, регламент, реферат, дисертація, доповідь, довідки.
4. Проектна документація – сукупність графічних і текстових документів, які визначають усі аспекти будівництва будівлі чи споруди: від архітектурних та конструктивних рішень щодо технології будівництва, інженерних мереж та кошторису, до перевірки відповідності кінцевого результату проекту. До неї входять такі документи: пояснювальна записка, схема планування території, пояснення та перелік архітектурних рішень, опис інженерних мереж, техніко-економічне обґрунтування, кошторисна документація.
5. Технічна документація – система графічних і текстових документів, необхідних і достатніх для безпосереднього використання у конструюванні, виготовленні та експлуатації промислової продукції, проектуванні й зведенні будівель або споруд, розробці технологічних процесів виробництва, розробці та використанні програмного забезпечення. До неї входять такі документи: креслення, технічна специфікація, технічні умови, паспорт виробу, експлуатаційна документація, ремонтна документація, технологічна карта, технологічна інструкція.

Також можна виокремити ще додаткові три типи науково-технічної документації: експлуатаційна, ремонтна та програмна [30].

Експлуатаційна документація представляє собою вид конструкторських документів, які з іншими документами визначають правила експлуатації виробу і відображають відомості, які засвідчують гарантовані виробником значення основних параметрів і характеристик виробу, гарантії та дані по експлуатації протягом встановленого терміну служби. До неї відносяться такі документи: інструкція з експлуатації, технічний паспорт, посібник користувача та ін.

Ремонтна документація представляє собою робочу конструкторську документацію, яка містить дані для проведення ремонтних робіт та контролю виробів після ремонту. До неї відносяться такі документи: керівництво з ремонту, креслення, ремонтна відомість та ін.

Програмна документація – це сукупність документів, які містять відомості, необхідні для розробки, виготовлення, супроводу та експлуатації програм. До неї відносяться такі документи: опис програми, експлуатаційні документи, технічна специфікація та ін.

Означена точка зору корелюється з поглядами С. Баранової, яка створила свій варіант класифікації різновидів науково-технічної літератури:

1. власне наукові тексти, до яких належать наукові статті, монографії, доповіді, дисертації, дипломні та курсові роботи;
2. науково-навчальні джерела, що включають підручники, посібники, довідники;
3. інформаційно-реферативні матеріали: реферати, автореферати, тези, резюме, анотації;
4. науково-оцінні праці, до яких належать відгуки та рецензії;
5. науково-популярні тексти;
6. власне-технічні тексти: паспорти, формуляри, авторські свідоцтва, патенти, специфікації, мануали, стандарти, накладні, проекти, розрахунки, креслення [23].

За переконанням Н. Гладуша науково-технічні тексти можна класифікувати за призначенням до того чи іншого виду науки:

1. Тексти з філософської науки (логіка, діалектика);

2. Тексти з природничої або технічної науки (фізика, хімія, біологія, геологія, медицина);
3. Тексти з соціальної науки (історія, археологія, етнографія, географія);
4. Тексти з науки про базис та надбудову (політична економіка, держава та право, мистецтвознавство, мовознавство, психологія, педагогіка) (26).

Основу мовного оформлення науково-технічних текстів становлює стандартизованість – вибір запропонованого для даних умов комунікації клішованого мовного варіанта. До синтаксичних особливостей оформлення у текстах науково-технічного стилю відносяться синтаксична повнота оформлення висловлювання, наявність аналітичних конструкцій, часте вживання клішованих структур, переважно іменний характер морфологічних компонентів речення, розгорнута система сполучених елементів, які представляють собою союзи й союзні слова, тощо.

Науково-технічними текстами притаманне використання наукових та технічних термінів – слів і словосполучень, що позначають специфічні об'єкти і поняття, якими оперують фахівці певної галузі техніки чи науки. Терміни можуть використовуватися як слова, що вживаються майже виключно в рамках науково-технічного стилю, так і спеціальні значення загальнонародних слів.

Спеціальна загальнотехнічна лексика, яка є однією з важливих рис науково-технічних текстів, сприяє широкому взаєморозумінню між фахівцями з різних галузей. Ця лексика представляє собою слова та поєднання, що не мають властивість терміну щодо ідентифікування понять і об'єктів в певній галузі, але вживаються майже виключно у даній сфері спілкування. Спеціальна загальнотехнічна лексика допомагає фахівцям певної галузі зосереджуватися на суті справи. Спеціальна лексика включає різні похідні від термінів, слова, які використовуються під час опису зв'язків і відносин між термінологією позначеними поняттями та об'єктами, їх властивостей і особливостей, а також

низку загальнонародних слів, уживаних у чітко визначених поєднаннях і тим саме спеціалізованих.

Ще науково-технічні тексти характеризуються вживанням спеціалізованих технічних висловів. Також сюди відносяться випадки, коли загальноповжиттєве слово в певних словосполученнях набуває термінологічного значення.

Характерною рисою сучасних науково-технічних текстів є ще широке використання різних скорочень та аббревіатур. Багато аббревіатур і скорочень являються офіційними, загальноприйнятими, тому їх не можна довільно змінювати та замінювати.

В науково-технічних текстах також наявні терміни-неологізми. Ці терміни, як правило, не відображені у словниках. Крім термінів-неологізмів у науково-технічних текстах можуть в деяких випадках займати особливе місце стереотипні слова або фрази – кліше. Кліше можуть включати усталені фрази, набір готових фраз.

Серед загальних лінгвістичних характеристик, котрі відрізняють науково-технічні тексти від інших типів тексту, а також відіграють важливу роль у перекладі цих текстів, О. Корбут виділяє такі:

1. складність синтаксичних конструкцій;
2. лексична, синтаксична та композиційна стереотипізація;
3. регламентований характер використання емоційних можливостей;
4. насиченість синтаксичними й лексичними штампами;
5. переважання об'єктивності у викладі, поєднання безсуб'єктного способу викладу з вираженням суб'єктивної думки автора;
6. широке використання символів, формул, таблиць тощо [35].

Стосовно граматичних особливостей науково-технічних текстів мовознавець І. Корунець акцентує на тому, що науково-технічний текст відзначається специфічною структурою своїх речень. Це виражається в тому, що науково-технічні тексти спрямовані на певне повідомлення когнітивного характеру. Тому в них оповідь ведеться рідко коли від першої особи. Внаслідок цього, підтверджуючи свою думку, мовознавець наголошує на тому, що:

1. У науково-технічному тексті відсутнє діалогічне й монологічне мовлення, що широко використовується в художньому тексті.
2. Науково-технічні тексти практично не мають запитальної та окличної модальності (тобто запитальних та окличних речень).
3. У текстах абсолютна перевага розповідних неозначено-особових та безособових речень в активі й пасиві з підметом, який виражений іменником чи формальним підметом «it» або «there» (наприклад: ***There are fourteen space-lattice types.** – Існує 14 типів просторової решітки.*). Бувають випадки, що у наукових статтях виклад може часом вестися від третьої особи.
4. У науково-технічних текстах підметом часто виступають інфінітив та герундій (наприклад: 1. ***To obtain** a single compound involves its separation from other amines formed.* – *Для отримання окремої сполуки необхідно відокремити її від інших утворених амінів.* 2. *Doubling the pressure cuts the fermentation time by one-third.* – *Подвоєння тиску знижує на одну третину час ферментації.*).
5. В науково-технічних текстах в англійській мові широко використовується невластивий у такому кількісному співвідношенні українській мові пасивний стан (наприклад: ***We are faced** with the problem of finding a structure for these hydroxides.* – *Перед нами стоїть проблема встановлення структури для цих гідроксидів.*).
6. Логічність викладу когнітивного змісту речень у науково-технічному тексті забезпечує їх взаємовмотивованість і зв'язність. Цьому значно сприяє насиченість тексту термінологією певної галузі знань та складними словами - найперше іменниками й складними прикметниками. Звідси в текстах науково-технічної галузі багато номінативних словосполучень, асиндетичних іменникових конструкцій типу NN, NNN тощо (наприклад: *methane hydrogen – ацетиленовий водень, acid crystal residue – осад кристалів кислоти,*

United States Information Agency – інформативне агентство США
[36].

У науково-технічних текстах набагато більше іменників, іменникових, числівникових й т.п. словосполучень, що сприяють загальній номінативності цього типу тексту в сучасній англійській мові. Наприклад: *a considerable body of evidence* – значна кількість даних, *a trace of an impurity* – сліди домішок, *investigations carried by the authors* – проведені авторами дослідження та ін.

Грамотичній структурі речень притаманна наявність довгих речень, що включає велику кількість другорядних та однорядних речень. При цьому залежні від підмета та присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають. У науково-технічних текстах дуже широко використовують причинно-наслідкові сполучники. В реченнях цих текстів вживаються багатоконпонентні атрибутивні словосполучення, означення, які утворені шляхом стежки цілих синтаксичних груп. В реченнях науково-технічних текстів існують пропуски деяких службових слів, тобто артиклів або допоміжних дієслів, особливо в таблицях, графіках, специфікаціях.

Існує ще одна специфічна та не менш суттєва граматична характеристика, яка властива текстам науково-технічного стилю. Вона представляє собою велику кількість переважно складнопідрядних речень, завдання яких полягає в передачі типових для наукового викладу, логічних зв'язків між фактами, діями, об'єктами й подіями.

Ці засоби сприяють абстрагуванню викладу в науково-технічному тексті англійської та української мов.

Науково-технічні тексти представляють собою тексти, які належать до науково-технічного стилю, підстилю наукового стилю, та передають спеціалізовані знання з різних галузей та сфер освіти, науки, техніки та виробництва. Науково-технічні тексти мають чітку та логічну структуру, визначаються точністю та логічністю. Цим текстам властиві довгі та складні речення; використання спеціалізованої термінології, скорочень, аббревіатур; багатоконпонентні атрибутивні сполучення, пасивні дієслівні конструкції,

дієслівні форми теперішнього часу, безособові конструкції, загальнонаукова лексика без оцінного забарвлення з боку автора, абстрактна семантика, формалізовані засоби емоційності. Також найголовнішою визначальною рисою науково-технічних текстів є їх когнітивність, інформаційна насиченість. Адже всі тексти цього типу завжди несуть конкретну інформацію для вивчення або пізнання певним колом людей – студентами та фахівцями тієї чи іншої галузі знань. Нема чіткої класифікації текстів цього напрямку, бо лінгвісти створили різні класифікації науково-технічної літератури.

1.3. Типові труднощі при перекладі науково-технічних текстів

Переклад науково-технічних текстів відрізняється від перекладу художніх текстів, документально-ділового матеріалу, газетних статей тощо. Через бурхливий розвиток науки й техніки, поширення науково-технічної інформації виросло значення науково-технічного перекладу – перекладу текстів науково-технічного напрямку. У цьому виді перекладу багато перекладачів стикаються з труднощами лексичного та граматичного характеру. Перекладачі-фахівці повинні бути обережними при перекладі цих текстів, бо будь-яка неточність може призвести до серйозних помилок та непорозуміння.

В контексті заявленої проблеми особливої уваги заслуговують погляди В. Карабана. Він акцентує на тому, що при перекладі науково-технічних текстів, перекладач повинен мати на увазі існування різних жанрових і стилістичних норм текстів у мові оригіналу і перекладу. Наприклад, існують певні розбіжності в організації і лексичних характеристиках патентів англійською і українською мовою, в англомовних наукових статтях автори частіше вживають займенник першої особи однини, ніж у статтях українською мовою, в англомовних наукових працях частіше, ніж в україномовних працях, вживають розмовні лексичні та фразеологічні елементи тощо.

При перекладі на українську мову тексти наукової і технічної галузей англійською мовою повинні бути адаптованими з урахуванням стилістичних і жанрових норм, що існують в українській мові і культурі стосовно відповідних

текстів. Неврахування цих розбіжностей в перекладі науково-технічних текстів призводить до стилістичних перекладацьких помилок, що знижують якість перекладу [34].

В. Карабан підкреслює, що поділ складних випадків перекладу на граматичні та лексичні явища, є досить умовним, адже в кожній мові граматичне тісно пов'язане з лексичним і спосіб передачі граматичних форм і конструкцій нерідко залежить від їх лексичного вираження може перекладатися різними способами. Однак існують певні загальні закономірності співвідношення та відповідності граматичних форм і конструкцій мов оригіналу і перекладу, тому докладний опис таких співвідношень, орієнтований на переклад, на думку мовознавця, видається не тільки доцільним, а й необхідним, аби достатньо чітко уявляти, які можливості має перекладач науково-технічного тексту у своєму розпорядженні для адекватної передачі у перекладі граматичних явищ оригіналу [34].

В. Карабан акцентує на тому, що по-перше, мова науково-технічних текстів відрізняється від розмовної мови або мови художньої літератури певними лексичними, граматичними та стилістичними особливостями. Якщо лексичні відмінності помітні навіть для людини, яка не є фахівцем (по-перше значна наявність спеціальної лексики, термінів), то у граматичному плані вони значно менш виразні, однак не менш різноманітні. Тут йдеться не про інвентарні відмінності, тобто відмінності у складі синтаксичних конструкцій або морфологічних форм, а про відмінності у функціонуванні граматичних елементів. Однією з найпомітніших граматичних особливостей текстів науково-технічного призначення являється велика кількість різного роду поширених складних (особливо, складнопідрядних) речень, що вживаються для передачі типових для наукового викладу логічних відношень між об'єктами, діями, подіями та фактами.

По-друге, між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, також існують значні граматичні відмінності, які зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового

мовлення. Наприклад, в англійських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживаються форми пасивного стану та неособові форми дієслів, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції, особові займенники першої особи однини та одночленні інфінітивні й номінативні речення тощо. Та все ж найбільше між англійськими та українськими науково-технічними текстами граматичних розбіжностей інтервального характеру, зумовлених особливостями побудови цих мов. Наприклад, в українській мові відсутні неозначений та означений артиклі, що вживаються в англійській мові не тільки як певні означення, а й ще сигналізують про особливості розподілу інформації в англійському реченні [34].

На думку В. Карабана обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати граматичну будову іншомовних речень, правильно визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови й жанру перекладу. Перекладач повинен бути добре обізнаним з граматичними особливостями вихідної та цільової мов, основами теорії науково-технічного перекладу, із перекладацькими відповідниками у галузі граматики та лексики, перекладацькими трансформаціями, способами перекладу різних мовних та мовленнєвих явищ. Усе це становить частину загальної компетенції перекладача науково-технічної літератури. Він повинен орієнтуватися у тій предметній галузі, до якої належить призначений для перекладу текст. Перекладачу потрібно правильно зрозуміти зміст речень, смислові відношення між реченнями та значення метатекстових компонентів, які беруть участь в організації науково-технічного тексту. Найбільший комплекс граматичних труднощів у перекладі пов'язаний із розумінням синтаксичної структури та морфологічного складу речень як мовних елементів, що є безпосередніми носіями предметної інформації.

Англійська мова належить до германських мов, являє собою переважно аналітичну мову, де граматичні зв'язки у реченні передаються вільними граматичними морфемами. Українська мова належить до слов'янських мов, являє собою флективну мову, де граматичні значення й зв'язки передаються за

допомогою зв'язаних граматичних морфем – флексій. Тобто, розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять так звану першу групу граматичних труднощів при перекладі текстів науково-технічного напрямлення. Ще в українській мові відсутні артиклі, герундій, дієслівні часові форми груп Continuous та Perfect, складні підметові та додаткові інфінітивні конструкції. В англійській мові відсутні дієприслівники, категорії роду іменників і прикметників тощо. Також на відміну від української мови, де група підмета часто міститься після групи присудка, в англійській мові порядок головних членів речення значно фіксований, що може вимагати перебудови речення при перекладі.

До другої групи граматичних труднощів перекладу відноситься різний обсяг змісту подібних форм і конструкцій у двох мовах. Наприклад, форма теперішнього часу дієслова-присудка в українській мові відповідає за своїм змістом англійським відповідним формам Present Indefinite, Present Continuous та частково Present Perfect, а форма родового відмінку українського іменника може відповідати за своїм граматичним значенням англійської прийменниково-іменникової конструкції «of + N» або формі загального відмінку іменника в препозиції до іншого іменника.

До третьої групи граматичних труднощів перекладу відносяться граматичні явища мови тексту оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних явищ мови перекладу такі функціональні характеристики: наприклад, форми однини і множини іменника наявні і в українській, і в англійських мовах, однак форми конкретних іменників можуть не збігатися. Наприклад, «evidence» вживається тільки в однині, але може перекладатися формою і однини, і множини.

До ще однієї групи граматичних труднощів перекладу відносяться граматичні явища, які мають різні частотні характеристики в англійській та українській науково-технічній літературі. Наприклад, в англійській мові частотність форм пасивного стану дієслова-присудка значно більша, ніж у другій, тому в перекладі такі форми нерідко доводиться замінювати на форми

активного стану. Ці труднощі викликані розбіжностями у мовностилістичних нормах текстів мовами оригіналу й перекладу.

Перекладачі можуть зтикатися з такими певними труднощами, як омоніми – формально тотожні граматичні форми або конструкції, що мають різне граматичне явище. Наприклад, дієслово «to do» може вживатися як допоміжне дієслово у заперечувальних та питальних реченнях, дієслово-репрезентант попереднього дієслова та як смислове дієслово.

Інша група граматичних труднощів перекладу пов'язана з особливостями вираження членів речення у двох мовах, насамперед підмета і присудка. Наприклад, в англійській мові є «формальний підмет» і «формальний додаток», які неможливі у структурі українського речення. Тільки незначна частка англійських та українських висловлювань має ідентичну синтаксичну структуру та порядок компонентів і тільки у такому випадку англійські висловлювання можуть перекладатися відповідними українськими висловлюваннями без застосування граматичних трансформацій, тобто через дослівний переклад [33].

В. Карабан наголошує на тому, що у перекладі усі аспекти тексту оригінала пов'язані між собою і дії перекладача прирівнюються з дією багатопроцесорного комп'ютера, коли одночасно обробляється граматична, лексична, стилістична, загальнотекстова і комунікативна інформація. Зокрема, як граматику залежить від лексики (наприклад, граматичне значення словосполучення певної синтаксичної моделі може змінюватися в залежності від слів, що вжиті у словосполученні), так і лексика залежить від граматичних моментів (наприклад, зміна типової сполучуваності слів може призводити до нового лексико-семантичного варіанта слова, тобто фактично до утворення нового слова).

Подібним же чином лексика і граматику тісно пов'язані з жанрово-стилістичними проблемами, оскільки, наприклад, до стилістичних характеристик тексту відносяться і частотність вживання певних слів, і застосування певних граматичних форм та структур. Тому виокремлення лексичних, термінологічних і жанрово-стилістичних проблем перекладу в

окрему перекладознавчу сферу є, з теоретичної точки зору, досить умовним, а можливо, й невиправданим. Проте при розгляді проблем перекладу в навчальних, аналітичних та певною мірою евристичних цілях доцільним видається окремий розгляд різних аспектів і проблем перекладу, в даному випадку, лексичних, термінологічних і жанрово-стилістичних труднощів.

Звичайно мовознавець виокремлює такі лексичні труднощі перекладу науково-технічних текстів:

1. Багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанта перекладу слова (терміна);
2. особливі вживання загальнонародних слів у науково-технічних текстах;
3. правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики;
4. визначення межі припустимості перекладацьких лексичних трансформацій;
5. переклад термінів неологізмів;
6. переклад абревіатур;
7. проблема «фальшивих друзів» перекладача, як псевдоінтернаціоналізмів;
8. лексикалізовані форми множини іменників та терміни-омоніми;
9. етноспецифічна лексика і етнонаціональна варіантність термінів;
10. іншомовні слова і термінів англійських текстах науково-технічного напрямку;
11. Різного роду власні імена і назви (фірм, установ, організацій) тощо [34].

Серед жанрово-стилістичних труднощів перекладу англійських науково-технічних текстів на українську мову варто назвати переклад метафоричних термінів, образної і необразної фразеології, кліше і розмовні лексичні елементи, що вживаються в наукових і технічних текстах, особливості вживання в письмових текстах англійського особового займенника I, жанрові особливості науково-технічних текстів (інструкцій, технічних умов, патентів тощо) та ін.

Причинами існування лексичних труднощів перекладу науково технічних текстів перш за все є розбіжності в картині світу англійської і української мов (тобто, розбіжності у членуванні дійсності за допомогою номінативних елементів), особливості багатозначності англійських і українських слів, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, особливості словотвору і термініотворення в англійській та українській мовах та ін.

Серед причин, що зумовлюють існування жанрово-стилістичних проблем науково-технічного перекладу, слід назвати певні розбіжності у стилістичних і жанрових нормах подання інформації в науково-технічних текстах англійською і українською мовами, особливо вживання слів і сталих образних і необразних словосполучень та ін.

Головними шляхами вирішення зазначених проблем перекладу є, по-перше, належна ідентифікація таких проблем, по-друге, знання і вміння застосування адекватних способів і прийомів перекладу лексичних елементів, словосполучень і фразеологічних одиниць, по-третє, прагматична адаптація тексту оригіналу під час перекладу і, по-четверте, формування сталих навичок подолання різного роду лексичних, термінологічних і стилістичних труднощів перекладу із урахуванням норм української мови та жанрових норм культури мови оригіналу.

В. Карабан виокремлює ще вищезазначену проблему перекладу термінів. Науково-технічні терміни як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову текстів науково-технічного напрямку і представляють собою одну з головних труднощів їх перекладу з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників (терміни-неологізми) та національна варіативність термінів (наявність різних термінів в британському, американському, канадському та інших варіантах англійської мови, що позначають одне й те ж явище, процес, об'єкт тощо).

За своєю будовою терміни поділяються на:

1. Прості (*anode* – анод, *chamber* - камера);

2. похідні-суфіксальні (*transmitter – передавач, feeder - фідер*);
3. префіксальні (*multi-cylinder - багатотоцілндровий*);
4. суфіксально-префіксальні (*reprocessing – повторна обробка*);
5. складні (*flywheel - маховик*);
6. терміни-словосполучення (*protective choke – захисний дросель*).

Для доречного перекладу терміну важливо знати його словотвірну і морфологічну структуру та семантичні відмінності від загальнонародних слів. Також при перекладі термінів перекладачі використовують такі перекладацькі трансформації: дослівний переклад (або калькування), описовий переклад транскодування, конкретизація, генералізація, переклад із використанням відповідника (еквівалента) [34].

В науково-технічних текстах перекладачі іноді можуть побачити омонімічні слова – лексичні елементи, тотожні за формою, але досить відмінні за значенням. У техніки та науці омонімія термінів поширена через те, що у терміносистемах різних галузей науки й техніки широко застосовується семантичне словотворення. В ній існуючій формі слова приписується те чи інше значення. Наприклад, слово «leader» у фізиці має значення «іскровий або грозний розряд, лідер», у кінематографії це означає «зарядка ділянки кіноплівки, рекорд», у кібернетиці – «початок масиву», у поліграфії – «пунктир» тощо.

Характер значення таких омонімічних термінів визначається належністю оригінала до тієї чи іншої галузі науки і техніки та конкретною тематикою самого тексту оригіналу. Однак перекладацькі помилки можуть виникати через неправильний вибір значення омонімічного терміну із суміжної галузі науки або техніки. Наприклад, у медицині термін «*debris*» має два значення: одне ширше загальномедичне – «чужорідна речовина», а інше є вузьким, стоматологічне – «зубний наліт». При перекладі тексту із стоматології можливий неправильний варіант переклад терміну «*debris*» у тому випадку, коли він вжитий у тексті, що перекладається, у ширшому значенні, а вузький та широкий контексти не дозволяють визначити, у якому із зазначених значень вжитий термін «*debris*».

Існують ще такі види термінологічної омонімії:

1. Одна й та ж форма має різне значення у різних галузях науки (*control* в терміносистемі охорони праці означає «профілактичні заходи», політології – «контроль», техніки – «прилад управління, регулятор»);
2. одна й та ж форма слова має різні значення в різних підгалузях суміжних галузей науки або техніки (*check* у гідромеліорації має значення «шлюз-регулятор», а у поливному землеробстві – «поливний чек»);
3. одна й та ж форма має різні значення у різних підгалузях однієї й тієї ж галузі (*airframe* в авіабудуванні має значення «планер», у космічній техніці – «корпус ракети»);
4. одна й та ж форма має різні значення в межах однієї підгалузі (у звичайній енергетиці «*fuel*» означає паливо, а у ядерній енергетиці – «ядерне паливо»).

Омонімія ще існує у випадку скорочень та термінів-аббревіатур. Аббревіатури та скорочення складаються з невеликої кількості літер, тому є ймовірність співпадіння їх форм у різних галузях науки й техніки. Це становить певні труднощі для перекладача, тому що у таких випадках іноді буває важко визначити за формою скорочення його значення. Наприклад, англійське термінологічне скорочення «opt.» у граматичній термінології позначає оптатив, а у юриспруденції – оптацію, у фізиці – оптику. Англійський термін-аббревіатура «OP» у технічній терміносистемі позначає зовнішню приладову дошку, у видавничій справі – розпродаж видання, у термінології поштового зв'язку – наддрук на лицевому боці марки, що змінює її вартість, у метеорології – це умовна позначка снігової «крупки».

Описане вище це – міжгалузева омонімія аббревіатур та скорочень. Існує внутрішньогалузева омонімія, коли один і той же набір літер позначає зовсім різні поняття. Наприклад, у військовій справі аббревіатура «FA» позначає польову армію або польову артилерію, надбавку на утримання сім'ї та повітряну пригоду.

Щоб уникнути неправильного вибору варіанта перекладу омонімічного терміну треба орієнтуватися у перекладі на тематику тексту.

Останнім, що мовознавець вказує, являються труднощі які пов'язані зі словами в лапках. В науково-технічній літературі слово в лапках може означати, що воно: 1) є неологізмом, авторським новоутворенням, 2) є своєрідною цитатою, запозиченням з чієїсь іншої термінології або терміносистеми, 3) вжито в іронічному смислі, 4) є метафорою.

Труднощі виникають при перекладі першої групи – авторських новоутворених термінів, оскільки такі терміни з'являються у тексті вперше або ж були вжиті лише в попередній праці автора. Ці терміни-новоутворення перекладають декількома способами: 1) використання існуючого українського відповідника; 2) калькування; 3) транскодування (з наступним поясненням або описом) або 4) шляхом опису значення, розкриття позначеного поняття (33).

Іншою проблемою для перекладу становить переклад заголовку. У художній літературі заголовок не завжди несе достатню інформацію про зміст твору. Призначення заголовка в науково-технічній літературі є зовсім іншим. Основними рисами заголовків статей науково-технічного спрямування являють собою особливий стиль та виразна форма. Часто заголовок перекладають після прочитання оригіналу. Це відбувається тому, що з перекладів заголовків патентів, статей, книг і т.д. складають бібліографічні покажчики, каталоги, довідники, які допомагають фахівцям знаходити для практичного використання матеріали певного змісту.

Науково-технічний переклад являє собою складний та багатогранний процес. Перекладачі при перекладі науково-технічної літератури стикаються з різними труднощами, які полягають у перекладі термінів, проблем з дотриманням жанрово-стилістичних особливостей, необізнаність у тій чи іншій галузі, розкритті та передачі засобами української мови різних реалій. Сучасні науково-технічні напрями вимагають актуальності, точності та релевантності знань щодо тієї чи іншої галузі. Науково-технічний переклад висуває такі вимоги: перекладач-фахівець повинен мати лінгвістичну й спеціалізовану освіту

для точного перекладу науково-технічного тексту з дотриманням послідовності, точності та логіки, він повинен знати саму суть тексту; переклад будь-якого терміну має відповідати сфері, до якої належить викладена інформація із тексту, а також конкретному зв'язку з іншими ключовими фрагментами у тексті; перекладач повинен максимально точно дотримуватися до лексики та орфографії та перекладати текст у суворій послідовності, як в оригіналі; перекладач повинен враховувати специфіку конкретного напрямку в країні, на мову якої здійснюється переклад документації, також перекладач повинен вміти користатися перекладацькими трансформаціями.

РОЗДІЛ II. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ І ТРАНСФОРМАЦІЇ У НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ТА ЇХ ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

2.1. Основі стратегії перекладу: еквівалентність, адаптація, дослівний переклад

Потреба науково-технічного перекладу зумовлена економічними і науково-технічними змінами у сферах діяльності й розвитком міжнародних відносин. Завдяки цьому виду перекладу фахівці діляться довідом, знаннями та напрацюваннями в різних галузях. Цей переклад один з найскладніших видів перекладу, тому що з ним пов'язано з великою кількістю вимог, що висуваються до нього. Головна особливість науково-технічного перекладу – вимога до високої точності (або через використання еквівалентності). Завданням перекладача при такому перекладі являється передача інформації максимально близько до оригіналу. Інакше в науково-технічному тексті можуть виникнути помилки чи спотворення, що ведуть до неправильного розуміння важливої інформації зі змісту тексту. Перекладач добирає лексику ретельно й зважено. Побудова фраз з науково-технічних текстів повинна бути осмисленою та логічною. Адекватність та інформативність відносяться до інших вимог науково-технічного перекладу. Також важливо витримувати стиль текстів науково-технічного напрямлення. Сюди відносяться лексика, граматики й спосіб викладу матеріалу, який найчастіше представляє собою формально-логічний стиль. У цих двох перших пунктах ми розглянемо основні стратегії перекладу та застосування перекладацьких трансформацій, що допомагають адекватно передати зміст науково-технічних текстів з мови оригіналу на мову перекладу.

I. Склярєнко описує стратегії перекладу, як методи, що використовуються для досягнення еквівалентності між текстом оригіналу та його перекладом. Вони допомагають при перекладі передати смислове навантаження та стиль тексту

оригіналу без втрати точності чи контексту. Стратегії перекладу поділяються на три види: еквівалентність, адаптація та дослівний переклад.

За В. Яблочніковою, еквівалентний переклад – це той, що «відтворює зміст іншомовного оригіналу на одному з рівнів еквівалентності. Під змістом оригіналу розуміється вся інформація, що передається, включно з денотативним, конотативним значеннями та прагматичним потенціалом тексту. Будь-який адекватний переклад має бути еквівалентним, але не кожний еквівалентний переклад буде адекватним». Знаходження еквівалентів є одним з найважливіших моментів у перекладацькому процесі. Він зосереджується на процесі взаємодії між текстами вихідної мови та мови перекладу. Еквівалентність пов'язана зі збереженням «значення» між англійською та українською мовами [57].

У перекладознавстві існують п'ять аспектів еквівалентності, які запропоновані І. Корунцом [36] та І. Найдою [12], у перекладі:

1. Лексична еквівалентність.

В цьому аспекті лексична відповідність на рівні тексту є складною, бо на перший план виходить функціональна еквівалентність перекладеного тексту оригіналу в цілому. Це дозволяє відійти іноді від конкретного лексичного змісту слів, задля збереження семантичної структури тексту. Тим самим принципом перекладачі керуються для опису певних ситуацій. Приклади лексичної відповідності: a trackball – кульовий маніпулятор, pipeline – трубопровід.

2. Граматична еквівалентність.

Граматичні форми різних мов рідко повністю збігаються у своїй функції та значеннях. Спостерігається лише часткова еквівалентність, коли граматичні значення, що виражаються певними формами, хоча і можуть здаватися однаковими у двох різних мовах, збігаються лише частково. У цьому випадку, такі форми можуть мати однакові значення в одних аспектах, але відрізнятися в інших. Приклади: використання правильних синтаксичних конструкцій, збереження часів дієслів, узгодження числа та роду іменників.

3. Стилїстична еквівалентність.

А. Коваленко характеризує цей аспект, як здатність перекладу передати стиль оригінального тексту з точністю та ефективністю. Переклад має відтворювати не лише зміст, мову та форму оригіналу, а й його стиль, тон, настрій та інші елементи, які впливають на сприйняття тексту читачем. Одним з методів досягнення стилістичної еквівалентності науково-технічного тексту являються еквівалентне перенесення, експлікація, уникнення дослівного перекладу та ін [32].

4. Функціональна еквівалентність.

Цей аспект стосується передачі інформації та мети оригінального тексту таким чином, щоб текст у цільовій мові виконував ту саму роль і був так само зрозумілим для цільової аудиторії, як і в оригіналі. Це означає, що переклад має не лише зберігати зміст і точність інформації, але й бути відповідним за формою, стилем, контекстом використання.

5. Формальна еквівалентність.

Цей аспект еквівалентності, який був запропонованим І. Найдою, концентрується на кореспонденції форми та змісту вихідного тексту. Форма включає стиль, встановлені типи текстів, структуру, синтаксис та лексику. Мовознавець зауважує, що перекладач, власне, перекладає не слова а низку семантичних компонентів. Ці компоненти можуть певним чином перерозподілятися. Але в цілому при формальній еквівалентності йдеться про максимальне збереження характеристик вихідного тексту, що допомагає адресату якнайближче пізнати культуру вихідного тексту [12].

Перекладацька еквівалентність, що передбачає точну передачу змісту з однієї мови на іншу, може зіштовхнутися з низкою проблем, які суттєво ускладнюють відтворення точного й ефективного перекладу:

1. Специфічна термінологія, яка не має відповідників у мові перекладу (*hypertext* – узагальнений текст, *coercivity* - коерцитивність);
2. слова або врази, які в мові оригіналу мають кілька значень або бувають багатозначними (*bug* – комаха або помилка в програмному забезпеченні, *token* – (інформаційна безпека) цифровий маркер для

- автентифікації користувачів, (програмування) одиниця інформації, що використовується в процесі синтаксичного аналізу, як частина коду або (блокчейн) криптовалюта);
3. аббревіатура та скорочення (*weight to volume – v/v, assembly – assy, документи - доки*);
 4. різниця у граматичних правилах, синтаксичних структурах та стилі викладу між різними мовами (в українській мові, на відміну від англійської, відсутні артиклі);
 5. культурний контекст;
 6. ідіоматичні вирази (*hack into – зламати комп'ютерну систему, crash and burn – зазнати повного провалу*);
 7. лексичні колокації (*software development – розробка програмного забезпечення, computer network – комп'ютерна мережа*);
 8. хибне використання зв'язкових елементів (таких як сполучники, займенники, вступні слова).

Для подолання цих труднощів перекладач повинен володіти високим рівнем мовної компетенції, знаннями про культурний контекст, знаннями стосовно специфіки та процесів роботи конкретного виду діяльності або галузі, науково-технічної термінології. Перекладач повинен враховувати когнітивні, культурні та історичні особливості мови.

Перекладацька адаптація представляє собою спрощення тексту оригіналу, для того, щоб читач, який живе в іншому культурному (та/або мовному) середовищі, міг легше сприймати та розуміти його зміст. Така техніка редагування текстів пов'язана із наближенням оригіналу до запитів цільової аудиторії. Адаптація включає у себе зміну у формулюванні, структурі, спрощенні тих чи інших науково-технічних понять. Ця перекладацька стратегія особливо потрібна для перекладу науково-технічних текстів, оскільки в них використовуються специфічні терміни, приклади, порівняння, що потребують додаткових чи точних роз'яснень. Перекладачі здійснюють адаптацію тексту в залежності від його призначення: перефразовують занадто розмовні або офіційні

звороти, скорочують великі лінгвістичні конструкції, збільшують логічність та послідовність викладу. При адаптуванні тексту використовуються перекладацькі трансформації для кращої передачі змісту, такі як конкретизація, генералізація, модуляція, додавання та перестановка. Обсяг тексту під час перекладацької адаптації може змінюватися, через додавання пояснень, коментарів чи посилань на джерела щодо культурних та мовних явищ інших країн.

За В. Коптіловим, існує шість різновидів смислових перекладацьких адаптацій:

1. Термінологічна адаптація. При цьому виді адаптації перекладачі намагаються точно відтворити термінологію науково-технічних текстів.
2. Культурна адаптація. В цьому виді перекладачі при адаптуванні з мови оригіналу на вихідну враховують культурний контекст та різницю між культурами.
3. Структурна адаптація. Часто перекладачам при перекладі науково-технічних текстів, таких як технічні мануали, приходится змінювати структуру: від редизайну або перекладу змісту графічних елементів до спрощення складнопідрядних речень.
4. Адаптація в окремих галузях. Перекладач при цьому адаптуванні повинен враховувати прийняті в тих чи інших спільнотах фахівців окремих галузей стиль або термінологію. Ще перекладач враховує технічний контекст, який може відрізнитися.
5. Інструменти та практики перекладача. Це використання спеціальних програмних забезпечень, які зберігають єдність термінів та відповідність до технічного стилю та залучення експертів з тієї чи іншої галузі до процесу адаптування, що сприяє точнішій передачі змісту. Також за допомогою рецензентів перевіряють якість перекладу або проводять тестування перекладу на цільовій аудиторії, щоб уникнути помилок у сприйнятті інформації.

6. Специфіка галузей. Переклад документації з тієї чи іншої галузі повинен дотримуватися специфічних норм та вимог, бути узгодженим з локальними документами [33].

Незважаючи на адаптацію, перекладач зберігає точність, об'єктивність, логічність тексту оригіналу й враховує рівень знань цільової аудиторії. Наприклад, інструкція для кінцевих користувачів повинна бути перекладена на просту й зрозумілу форму, технічні специфікації фахівців інженерної галузі повинні мати спеціалізовану термінологію та детальну інформацію. Перекладач враховує це при адаптуванні та уникає надмірного спрощення матеріалу або зайвої складності.

Дослівний переклад представляє собою передачу слова або виразу з вихідної мови за допомогою його точного відтворення засобами цільової мови (*movable table* – *рухомий стіл*, *toxic shock syndrome* - *токсичний шоківий синдром*). Під час дослівного перекладу речення не використовуються перегруповання, зберігається його структура, кожне слово перекладається так, як воно є в словнику. Ця перекладацька стратегія використовується коли для більшості слів вихідної мови у реченні є еквіваленти в цільовій мові, коли структура речення має повну відповідність в українській мові.

Проте дослівний переклад не завжди підходить, він, навпаки, може спотворити текст. По-перше, кожна мова має свої особливості з граматики та лексики, наприклад, відмінності у порядку слів можуть робити дослівний переклад незрозумілим. По-друге, перекладачу треба враховувати відмінності у культурах різних країн. Те, що є зрозумілим для однієї цільової аудиторії, може бути незрозумілим або образливим для цільової аудиторії іншої культури. Бувають випадки, коли значення одного й того ж слова не збігається. Тому перекладачеві потрібно знати контекст, щоб уникнути спотворення сенсу.

Отже, перекладацькі стратегії представляють собою цілеспрямовані підходи, яких перекладач дотримується під час перекладу тексту, що допомагають забезпечувати точність, логічність, функціональність, еквівалентність між оригінальним текстом та перекладом.

2.2. Застосування трансформацій (лексичних, граматичних, стилістичних)

Для створення повноцінного та адекватного перекладу перекладач повинен брати до уваги не тільки характеристики вихідної та цільової мов, а й аспекти міжмовної комунікації, що впливають на хід й результат перекладацького процесу, адресатів інформації, їх знання, досвід, культурний контекст, що відбивається у тексті оригіналі. У процесі перекладу не завжди можливо використовувати дослівний словниковий відповідник або дослівно перекласти речення, і перекладач вдається до перетворення внутрішньої форми слова, словосполучення, речення або ж часткової (або повної) заміни – перекладацької трансформації.

О. Селіванова характеризує перекладацькі трансформації як прийоми перекладу, що передбачають процедуру перетворення з метою переходу від одиниць оригінального тексту до одиниць перекладу [51].

І. Сіняговська у своїй праці згадує таку класифікацію перекладацьких трансформацій, де їх поділяють на три види: лексичні, граматичні та стилістичні.

Перекладацькі лексичні трансформації – зміни лексичних елементів вихідної мови під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичний та прагматичних характеристик із врахуванням норм цільової мови та мовленнєвих традицій культури цільової мови. Ці трансформації використовуються, коли перекладачі не можуть використати словникові відповідники того чи іншого слова вихідної мови з причин невідповідності з точки зору контексту та значення. До них входять конкретизація, генералізація, антонімічний переклад (формальна негативація), контекстуальна заміна, смисловий розвиток.

Конкретизація – лексична перекладацька трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вужчої семантики.

It is argued here that none of these criticisms is successful. – Тут робиться спроба довести, що жодне з зазначених критичних зауважень не є обґрунтованим.

Генералізація – перекладацька трансформація, внаслідок якої слово із вузким значенням, що перекладається, замінюється на слово із ширшим значенням у перекладі.

*American society was an ideal **vehicle** for industrialization.* – Американське суспільство було ідеальним **середовищем** для проведення індустріалізації.

Смисловий розвиток – прийом контекстуальної заміни, коли в перекладач при перекладі використовує слово, чиє значення є логічним розвитком значення слова, що перекладається.

*Only when quantum theory **became available** in the 1920s was it possible to understand more complicated problems.* – Лише коли в 1920-х роках **було опрацьовано** квантову теорію, стало можливим розуміння складніших проблем.

Антонімічний переклад – трансформація при використанні якій у перекладі замінюється форма слова або словосполучення на протилежну, а зміст одиниці, що перекладається, залишається подібним (*to continue* – не зупинятися, *to not defuse* – залишати із запальником, *unabolished* – такий, що залишається чинним).

Контекстуальна заміна – перекладацька трансформація, внаслідок якої при перекладі відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і підібрано з врахуванням контекстуального значення, вживання у контексті, мовленнєвих норм перекладеного слова.

*Materials are **anything** from which products can be made.* – Матеріали це **все те**, з чого можна виробити вироби.

Перекладацькі граматичні трансформації – вид перекладацьких трансформацій, що полягає у заміні в процесі перекладу граматичних форм і структур одиниць вихідної мови формально нееквівалентними формами та структурами перекладу при збереженні змістової відповідності між ними. До них входять додавання, вилучення, заміна, перестановка.

Додавання – введення лексичних елементів у переклад, що відсутні в оригіналі, з метою адекватної передачі смислу речення оригіналу, й дотримання мовних та мовленнєвих норм, що існують в культурі вихідної мови.

Stability and control are major problems in devising such machines. – Забезпечення стабільності роботи та надійності управління – ось головні проблеми в конструюванні таких машин.

Вилучення – усунення в тексті перекладу певних зайвих лексичних елементів.

The proposal was rejected and repudiated. – Цю пропозицію було відкинуто.

Заміна – вид перекладацької трансформації, за допомогою якого при перекладі тексту, можна змінювати граматичні одиниці, такі як слова, частини мови, члени речення (так і лексичні одиниці) на інші.

Methodological variety characterizes the approach. – Для цього підходу притаманне використання різних методів.

Перестановка – зміна розташування мовних елементів у тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу, наприклад: *administrative efficiency* – *ефективне керівництво*.

Перекладацькі стилістичні трансформації – зміни, які допомагають зберегти стилістичну функцію тексту-оригіналу та адаптувати його до мовних та культурних особливостей цільової мови. До них входять компенсація, синонімічна заміна, описовий переклад.

Описовий переклад – перекладацька трансформація, коли слово, словосполучення, термін замінюється в мові перекладу багатокomпонентним словосполученням, яке адекватно передає зміст цього словосполучення або слова (*maisonette* – *квартира в двох рівнях*, *wail* – *автомобіль з високими динамічними якостями*).

Синонімічна заміна – перекладацька трансформація, в якій слово або словосполучення замінюється на інше з близьким або тотожним значенням, щоб передати певний відтінок змісту або для уникнення тавтології (*явище* – *феномен*, *подія*; *процес* – *етап*, *операція*, *хід*, *процедура*).

Компенсація – заміна елемента вихідної мови у тексті, який неможливо перекласти, іншим елементом цільової мови відповідно до загальної ідеї тексту вихідної мови та в місці, яке відповідає правилам цільового тексту.

The RAM temporarily stores data for quick access. – Оперативна пам'ять (RAM) тимчасово зберігає дані для швидкого доступу [52].

Отже, перекладачі часто стикаються з невідповідностями між лексичними, граматичними та стилістичними структурами вихідної мови та цільової мови. Для досягнення точного перекладу перекладачі використовують перекладацькі трансформації. Вони допомагають здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу. Застосування перекладацьких трансформацій у перекладі передбачає зміну формальних, мовних та семантичних одиниць тексту оригіналу, зберігаючи його зміст. Для того щоб зробити адекватний переклад, перекладачеві потрібно знати усі види граматичних трансформацій, й брати до уваги фактори, що впливають на застосування перекладацьких трансформацій: відмінності у граматичних структурах, лексичні та стилістичні розбіжності, культурний контекст, термінологія, стандартизація, реалії, фонові знання. Вони допомагають оцінити доцільність застосування тієї чи іншої трансформації для досягнення повного й адекватного перекладу.

2.3. Аналіз перекладу уривку із Правил та норм Регістру судноплавства України морського реєстру України

З метою дослідження специфіки перекладу технічної документації Морського Регістру України було проаналізовано уривок із *Правил та норм Регістру судноплавства України*. Теоретичною основою дослідження стала класифікація перекладацьких трансформацій, запропонована І. Синяговською, відповідно до якої виокремлюються лексичні, граматичні та стилістичні трансформації.

Слід зазначити, що в межах цього дослідження перекладацька стратегія розуміється як загальний підхід перекладача до передачі тексту, тоді як перекладацькі трансформації виступають конкретними прийомами реалізації цієї стратегії на лексичному та граматичному рівнях. Основною стратегією перекладу аналізованого уривку є стратегія адекватного та нормативного

перекладу технічного тексту, спрямована на збереження точності, однозначності та офіційно-ділового стилю.

У процесі перекладу ця стратегія реалізується шляхом застосування різних перекладацьких трансформацій. Загалом було зафіксовано 760 випадків (100%) використання перекладацьких трансформацій.

Дослівний переклад є одним із ключових способів передачі інформації в технічних текстах, оскільки вони характеризуються високим рівнем стандартизованості та наявністю усталених термінологічних відповідників. Застосування калькування дозволяє максимально точно передати зміст оригіналу без семантичних втрат і зберегти структуру фахового викладу.

У досліджуваному матеріалі дослівний переклад зафіксовано у 188 випадках (24,74%), що свідчить про його важливу роль у реалізації загальної перекладацької стратегії точності.

Electrical equipment for the voltage above 500 V shall be installed in special electrical premises. - Електричне обладнання на напругу вище 500В повинне встановлюватися в спеціальних електричних приміщеннях.

Конкретизація застосовується з метою уточнення змісту вихідного повідомлення, особливо у випадках, коли англійські лексичні одиниці мають ширше значення, ніж їхні українські відповідники. Для технічних текстів така трансформація є надзвичайно важливою, оскільки вона забезпечує однозначність інтерпретації. У перекладі уривку конкретизація використана 77 разів (10,13%).

Наприклад:

Highly flameproof electrical insulation material is a material that sustains the tests required by the Rules for the technical supervision of ship construction and the manufacture of materials and products. – Важкозаймистий електроізоляційний матеріал – матеріал, що витримує випробування, необхідні відповідно до Правил з технічного нагляду за побудовою суден і виготовленням матеріалів і виробів.

Генералізація застосовується у випадках, коли надмірна деталізація не є суттєвою для розуміння змісту або коли в мові перекладу відсутній прямий

відповідник вузького терміна. Ця трансформація дозволяє спростити текст, не порушуючи його інформативності.

У досліджуваному матеріалі генералізацію зафіксовано у 26 випадках (3,42%), що свідчить про її допоміжний характер.

Наприклад:

*The level of **radio interference voltage**, at a distance of 3m from the equipment shall not exceed the following frequency band values indicated below:...* – Рівень електромагнітного поля радіозавод на відстані 3м від обладнання не повинен перевищувати наступних значень нижче діапазонах частот:...

Описовий переклад використовується для передачі спеціалізованих термінів або скорочень, значення яких не має прямого відповідника в мові перекладу. Ця трансформація сприяє точності та зрозумілості тексту, що є особливо важливим для нормативної технічної документації.

Ми зафіксували 8 випадків (1,05%) описового перекладу.

Наприклад:

AC Voltage – Напруга змінного струму

*Insulating materials of **live parts** shall have adequate dielectric strength, be resistant to surface leakage currents, moisture and oil resistant and sufficiently durable or shall be adequately protected.* – Ізоляційні матеріали частин, **що знаходяться під напругою**, повинні мати відповідну діелектричну міцність, бути стійкими проти появи струмів витoku по поверхні, волого і - маслостійкими і достатньо міцними або повинні бути відповідним чином захищені.

***pressurized** (Exp); – з оболонкою під надлишковим тиском (Exp);*

Перестановка є найбільш уживаною граматичною трансформацією, що зумовлено відмінностями синтаксичної організації англійської та української мов. Її використання забезпечує відповідність нормам українського синтаксису та покращує читабельність тексту.

У досліджуваному уривку перестановка зафіксована у 256 випадках (33,68%).

Наприклад:

The following definitions have been adopted in this part of the Rules. – У цій частині Правил прийняті наступні визначення.

Опущення використовується з метою усунення надлишкових елементів, які не є інформативно значущими для мови перекладу. У технічних текстах ця трансформація допомагає досягти лаконічності без втрати смислу.

У перекладі опущення зафіксовано 64 рази (8,42%).

Наприклад:

*The supervision of the electrical equipment **on board** a ship. – Нагляд за електричним обладнанням судна.*

*... devices/control systems, **warning signaling system** (WSS) and protection devices for cargo systems; – пристрої/системи керування, АПС та захисту для вантажних систем;*

Додавання застосовується для компенсації інформації, яка є імпліцитною в мові оригіналу, але потребує експлікації в українській мові. Ця трансформація забезпечує повноту та логічну завершеність перекладу.

У досліджуваному матеріалі зафіксовано 62 випадки (8,16%) додавання.

Наприклад:

*The electrical equipment not specified in 1.3 shall be designed and manufactured in compliance with national standards in such a way that its malfunction shall not result in fire or strike people with an electric shock. – Електричне обладнання, не зазначене в 1.3, повинне бути спроектоване і виготовлене відповідно до національних стандартів таким чином, щоб його несправність не приводила до **виникнення загрози безпеки судноплавства, виникнення пожежі** або до ураження людей електричним струмом.*

Заміна передбачає зміну частини мови або синтаксичної конструкції з метою досягнення граматичної та стилістичної нормативності. У технічних текстах ця трансформація часто є необхідною через відмінності у способах формулювання визначень.

У перекладі використано 78 випадків (10,26%) заміни.

Наприклад:

Battery is an electrochemical device for power accumulation, which is not recharged. – Батарея - електрохімічний пристрій **накопиченої енергії**, який не перезаряджається.

Об'єднання речень застосовувалося вкрай обмежено — 1 випадок (0,132%), що свідчить про прагнення перекладача зберігати структуру оригінального тексту та уникати надмірного переформатування.

Приклад:

Bolts for fastening an earthing conductor to the ship's hull shall have a diameter not less than 6 mm. For cables and wires having a cross-sectional area of 2.5 mm², bolts are permitted of 4 mm, and for the wires of cross-section area of 4mm², then bolts' area is allowed to be 5 mm in diameter, respectively. - Кріплення заземлювальних провідників до корпусу судна повинно бути виконано болтами діаметром не менше **6мм**; для кріплення проводів площею перерізу до 2,5мм² допускаються болти діаметром 4мм, а для проводів площею перерізу до 4мм² - болти діаметром 5мм.

Узагальнений кількісний аналіз використання перекладацьких трансформацій у перекладі уривку з Регістру судноплавства України з Морського Регістру України подано у таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Використання перекладацьких трансформацій

Трансформація	Кількісний показник
Дослівний переклад (калька)	188 (24,74%)
Конкретизація	77 (10,13%)
Генералізація	26 (3,42%)
Описовий переклад	8 (1,05%)
Перестановка	256 (33,68%)
Опущення	64 (8,42%)
Додавання	62 (8,16%)

Заміна	78 (10,26%)
Об'єднання речень	1 (0,132%)

Проведений аналіз засвідчив, що в перекладі уривку з Правил та норм Регістру судноплавства України домінує стратегія адекватного технічного перекладу, яка реалізується через системне застосування перекладацьких трансформацій.

Найчастотнішими виявилися перестановка та дослівний переклад, що зумовлено структурними відмінностями між мовами та стандартизованим характером технічної документації. Активне використання конкретизації, заміни, опущення та додавання забезпечило точність, логічність і нормативність перекладу.

Загалом застосування перекладацьких трансформацій дозволило зберегти інформативну повноту, офіційно-діловий стиль і однозначність тексту оригіналу без надмірного спрощення або ускладнення викладу.

При адаптуванні цього тексту вищезазначені перекладацькі трансформації допомогли краще передати зміст тексту. Незважаючи на адаптацію перекладач зберіг точність, об'єктивність, логічність тексту оригіналу. Перекладач зміг при перекладі уникнути зайвого спрощення та надмірної складності.

Окрему увагу в нашому дослідженні приділено аналізу перекладу термінів, оскільки саме вони забезпечують точність і однозначність науково-технічного тексту. У процесі зіставного аналізу тексту-оригіналу та його перекладу вибіркоким методом було виявлено 289 термінологічних одиниць, що становить 100% досліджуваного матеріалу. Аналіз здійснювався з опорою на класифікацію термінів та способів їх перекладу, запропоновану В. Карабаном.

Кількісний аналіз показав, що найбільшу частку становлять терміни-словосполучення (*hydraulic pumps, electric propulsion*) - 213 одиниць (73,7%), що є типовим для науково-технічних і нормативних текстів. Прості терміни (*aerials, screen*) представлені 39 одиницями (13,46%), похідні-суфіксальні (*elimination, leakage*) - 20 одиницями (6,92%), складні терміни (*lifeboats, fireboxes*) - 12

одинацями (4,15%), тоді як суфіксально-префіксальні (*encapsulation*) зафіксовано лише в 1 випадку (0,346%).

Узагальнені дані подані у таблиці 2.2.

Табл.2.2.

Кількісний аналіз типів термінів

Тип терміну	Кількість	Відсоток
Прості	39	13,46%
Похідні-суфіксальні	20	6,92%
Суфіксально-префіксальні	1	0,346%
Складні	12	4,15%
Терміни-словосполучення	213	73,7%

Таким чином, у досліджуваному уривку домінують багатоконпонентні терміни, що зумовлено прагненням до максимальної точності та однозначності викладу технічної інформації.

Переклад термінологічних одиниць науково-технічного тексту вимагає дотримання принципів точності, однозначності та відповідності нормам фахової мови перекладу. Вибір конкретного способу перекладу залежить від структурних і семантичних особливостей терміна, ступеня його усталеності, наявності прямого відповідника в мові перекладу, а також від контексту функціонування термінологічної одиниці в тексті.

У досліджуваному уривку переклад термінів здійснювався з використанням таких перекладацьких трансформацій: дослівного перекладу, конкретизації, генералізації, описового перекладу, транскодування та перекладу з використанням усталеного відповідника (еквівалента). Застосування зазначених способів дало змогу забезпечити адекватну передачу спеціалізованого змісту, зберегти термінологічну точність та уникнути семантичної неоднозначності.

Подальший аналіз спрямовано на з'ясування особливостей використання зазначених способів перекладу залежно від структурного типу термінів, а також

на кількісне співвідношення перекладацьких трансформацій у межах кожної виділеної групи.

Група **простих термінів** налічує 39 одиниць (100%). Найбільш уживаним способом їх перекладу є дослівний переклад (*screen – екран; battery – батарея*) – 19 випадків (48,72%). Це свідчить про те, що значна частина простих термінів має усталені, загальноприйняті відповідники в українській мові, що дозволяє перекладачеві безпосередньо відтворювати форму й значення терміна оригіналу. Важливу роль також відіграє переклад з використанням еквівалента (*voltage – напруга; resistance – опір*) – 8 випадків (20,51%), що вказує на функціонування в мові перекладу нормативних термінів, які не завжди збігаються з формальною структурою англійського відповідника. Транскодування – 6 випадків (15,38%) застосовується переважно щодо інтернаціональної лексики, що свідчить про вплив загальнотехнічної термінології. Менш уживаними є конкретизація (*fishers – риболовецькі судна; gaskets - ущільнювальні прокладки*) – 4 випадки (10,25%) та генералізація (*board – судно; grid – мережа*) – 2 випадки (5,14%), що зумовлено міжгалузевою омонімією та необхідністю уточнення значення в технічному контексті.

Узагальнені дані подані у таблиці 2.3.

Табл.2.3

Способи перекладу простих термінів

Спосіб перекладу	Кількість випадків	Відсоток
Дослівний переклад	19	48,72%
Еквівалент	8	20,51%
Транскодування	6	15,38%
Конкретизація	4	10,25%
Генералізація	2	5,14%

Отже, переклад простих термінів характеризується переважанням прямих способів, що забезпечують точність і однозначність.

Похідно-суфіксальні терміни представлені 20 одиницями (100%). Провідним способом перекладу цієї групи є дослівний переклад (*the description – opis; the specification – специфікація*) – 7 випадків (35%), що зумовлено прозорою словотвірною структурою таких термінів та наявністю відповідних словотвірних моделей у мові перекладу. Значну частку становить еквівалентний переклад (*coatings – оболонки, earthing – заземлення*) – 4 випадки (20%), що свідчить про нормативну закріпленість окремих термінів у фаховій українській мові. Генералізація (*lubricating – мастило*) – 4 випадки (20%) та конкретизація (*manufacture – обладнання*) – 3 випадки (15%) використовуються для адаптації значення терміна до конкретних умов функціонування в технічному тексті. Транскодування (*compounds – компаунди*) – 2 випадки (10%) засвідчує наявність інтернаціональних елементів у цій групі.

Узагальнені дані подані у таблиці 2.4.

Табл.2.4

Способи перекладу похідно-суфіксальних термінів

Спосіб перекладу	Кількість випадків	Відсоток
Дослівний переклад	7	35%
Еквівалентний переклад	4	20%
Генералізація	4	20%
Конкретизація	3	15%
Транскодування	2	10%

Таким чином, переклад похідно-суфіксальних термінів поєднує структурну прозорість і семантичну гнучкість.

Суфіксально-префіксальні терміни в досліджуваному матеріалі представлені 1 одиницею, яка була перекладена дослівним способом (*encapsulation – капсулювання*) (100%). Це свідчить про однозначність терміна та повну відповідність словотвірної структури в мовах оригіналу й перекладу, що не потребувало застосування інших перекладацьких трансформацій.

Група **складних термінів** охоплює 12 одиниць (100%). Найчастіше застосовувався дослівний переклад (*half-masts – напівщогли; thermocouples – термонари*) – 5 випадків (41,67%), що свідчить про можливість збереження компонентної структури терміна без втрати змісту. Другим за частотністю є еквівалентний переклад (*bulkheads – перегородки; pipelines – трубопроводи*) – 4 випадки (33,33%), який забезпечує відповідність термінологічним нормам мови перекладу.

Конкретизація (*fireboxes – топкові пристрої*) – 2 випадки (16,67%) та генералізація (*sick-bays – лазарет*) – 1 випадок (8,33%) застосовувалися у випадках, коли пряме відтворення не забезпечувало достатньої семантичної точності.

Узагальнені дані подані у таблиці 2.5.

Табл.2.5

Способи перекладу складних термінів

Спосіб перекладу	Кількість випадків	Відсоток
Дослівний переклад	5	41,67%
Еквівалентний переклад	4	33,33%
Конкретизація	2	16,67%
Генералізація	1	8,33%

Отже, переклад складних термінів характеризується балансом між формальною відповідністю та семантичною адаптацією.

Найчисельнішу групу становлять **терміни-словосполучення** – 213 одиниць (100%), що пояснюється специфікою науково-технічної документації, зорієнтованої на деталізацію.

Домінуючим способом перекладу є еквівалентний переклад (*vanish coatings – лакофарбові покриття, lightning arrester – блискавковловлювач*) – 105 випадків (49,30%), що свідчить про наявність усталених багатокomпонентних відповідників у мові перекладу. Дослівний переклад (*floating equipment – плавуче обладнання; electrical equipment – електричне обладнання*) – 63 випадки (29,58%)

використовується тоді, коли структура терміна повністю відповідає нормам української мови. Конкретизація (*Inland navigation vessels – судна внутрішнього плавання; navigation areas – зони судноплавства*) – 37 випадків (17,37%) зумовлена необхідністю уточнення значення окремих компонентів терміна. Генералізація (*life rafts – плоту; lighting fixtures – світильники*) – 8 випадків (3,75%) застосовується обмежено, що свідчить про прагнення перекладача зберігати високий рівень точності.

Узагальнені дані подані у таблиці 2.6.

Табл.2.6

Способи перекладу термінів словосполучень

Спосіб перекладу	Кількість випадків	Відсоток
Еквівалентний переклад	105	49,30%
Дослівний переклад	63	29,58%
Конкретизація	37	17,37%
Генералізація	8	3,75%

Таким чином, переклад термінів-словосполучень характеризується найбільшою варіативністю способів перекладу, що зумовлено їхньою структурною складністю.

Отже, аналіз показує, що чим складніша структура терміна, тим ширший спектр перекладацьких трансформацій застосовується. Для простих і похідних термінів переважають прямі способи перекладу, тоді як для складних термінів і термінів-словосполучень характерне активне поєднання еквівалентності з семантичними трансформаціями. Це свідчить про системний і фахово обґрунтований підхід перекладача до передачі спеціалізованої термінології.

При аналізі уривку були виявлені випадки міжгалузевої та лексичної омонімії простих термінів. Вони представляють собою лексичні елементи схожі за формою, але при тому вони мають різні значення. Ця омонімія виникла, через широке застосування семантичного словотворення у різних сферах використання цих слів.

Термін «*board*» перекладається як «судно», але він має інші значення, такі як, «дошка», «рада» або в авіації може використовуватися у значенні «посадка (літака)».

В тексті термін «*mastics*», перекладається як «мастики» у техніці, але він має також значення як «смола мастикового дерева» й «жувальна гумка».

Термін «*screening*» перекладається у тексті перекладу як «екранування», в медичній галузі він має таке значення «(медичний) скринінг», тобто обстеження.

Випадком міжгалузевої омонімії представляє собою також термін «*consumers*», який в технічній галузі перекладається як «споживачі (енергії)», в у контексті бізнесу він має значення «покупці» або «клієнти».

Ще термін «*dock*» в морській галузі перекладається як «док», але в судовій галузі він має таке значення – «лавка підсудних».

З аналізу наведених випадків омонімії простих термінів випливає, що перекладач з метою уникнення помилок, зумовлених неправильним вибором значення омонімічної одиниці з іншої сфери вживання, послідовно враховував контекст досліджуваного уривку та застосовував відповідні перекладацькі трансформації. Використання таких прийомів забезпечило адекватну інтерпретацію термінів і сприяло відтворенню змісту тексту оригіналу з урахуванням його семантичної та функціональної специфіки.

Логічним продовженням проведеного аналізу є розгляд особливостей перекладу абревіатур, оскільки вони становлять окрему групу термінологічних одиниць і характеризуються підвищеним ступенем семантичної концентрації. На відміну від повних термінів, абревіатури часто є полісемантичними, галузево зумовленими та тісно пов'язаними з нормативно-професійним контекстом, що зумовлює необхідність особливої перекладацької уваги. У зв'язку з цим доцільно проаналізувати способи відтворення абревіатур у перекладі, а також визначити, які перекладацькі стратегії та трансформації були застосовані для забезпечення точності, однозначності й відповідності термінологічним стандартам мови перекладу.

У процесі зіставного аналізу тексту оригіналу та перекладу було розглянуто способи відтворення аббревіатур, зафіксованих в уривку з *Правил та норм* (146 одиниць, що становить 100%). До аналізу було залучено такі приклади: EU – EU (1), ES-TRIN – ES-TRIN (1), ES – АРІЦ (1), MS – ГРІЦ (1), UPS – ДБЖ (1), PSC – РРК (1), EPP – ГЕУ (1), WSS – АПС (3), EMC – EMC (1), IEC – IEC (4), IP – IP (74), EN – EN (32), DSTU – ДСТУ (16), ПВ – ПВ (3), ПС – ПС (2), T1 – T1 (1), T2 – T2 (2), T3 – T3 (1).

Аналіз наведених прикладів дає підстави стверджувати, що перекладач застосував два основні прийоми передачі аббревіатур з мови оригіналу на мову перекладу. По-перше, було використано переклад шляхом добору відповідного скорочення в українській мові (24 випадки, що становить 16,4% від загальної кількості), наприклад: ES – АРІЦ (1), WSS – АПС (3). Цей прийом передбачає використання вже усталених у фаховій мові відповідників і сприяє термінологічній нормативності перекладу.

По-друге, у переважній більшості випадків перекладач застосував калькування, тобто безпосереднє перенесення аббревіатури з тексту оригіналу до тексту перекладу без формальних змін (118 випадків, що становить близько 80%), наприклад: EMC – EMC (1), IEC – IEC (4). Такий підхід є виправданим у межах науково-технічної документації, де міжнародні стандарти та умовні позначення мають фіксовану форму.

Окрему групу становлять умовні позначення одиниць виміру, яких у досліджуваному уривку було зафіксовано 176 одиниць (100%). Серед них: kW (kVA) – кВт (кВА) (2), V – В (10), A – А (1), °C – °C (4), Hz – Гц (49), sec. – с (1), A/m – А/м (1), kV – кВ (7), kHz – кГц (19), dB – дБ (18), MHz – МГц (19), mm² – мм² (19), mm – мм (16), Ohm – Ом (3), mV – мВ (2) тощо.

У цій групі домінуючим способом перекладу стало транскрибування (134 випадки, або 76,2% від загальної кількості), що проявляється у фонетично адаптованому відтворенні скорочень відповідно до норм української мови (наприклад: kW – кВт, A/m – А/м). В окремих випадках було застосовано

калькування, зокрема при передачі одиниці виміру температури °C (4 випадки, 2,27%), а також прийом еквівалентності при перекладі скорочення *sec.* як *c.*

Таким чином, використовуючи прийоми добору відповідника, калькування та транскрибування, перекладачеві вдалося адекватно відтворити зміст і функціональне навантаження аббревіатур та скорочень у тексті перекладу. Запозичення іншомовних елементів і фонетична адаптація не призвели до спотворення змісту, оскільки всі перекладацькі рішення були зумовлені контекстом і відповідали галузевим стандартам.

Проведений аналіз перекладу термінологічних одиниць засвідчує, що перекладач дотримувався системного та контекстуально зумовленого підходу до відтворення спеціальної лексики. У процесі перекладу простих термінів, зокрема омонімічних, ключову роль відіграв контекст, який дозволив уникнути міжгалузевої інтерференції та помилкового вибору значення. Застосування таких перекладацьких трансформацій, як дослівний переклад, конкретизація, генералізація, транскрибування та добір еквівалентів, забезпечило семантичну точність і функціональну відповідність термінів у мові перекладу. Це свідчить про прагнення перекладача зберегти науково-технічну коректність тексту та його зрозумілість для фахової аудиторії.

Аналіз аббревіатур і скорочень показав, що їх переклад здійснювався з урахуванням галузевих стандартів і норм технічної документації. Переважання калькування та транскрибування є закономірним для текстів регламентуючого характеру, де міжнародні позначення та скорочення мають усталену форму і не потребують адаптації. Водночас використання відповідників в українській мові у випадках наявності нормативних скорочень свідчить про орієнтацію перекладача на національну термінологічну традицію. Такий підхід дозволив зберегти як інформативну точність, так і функціональну однозначність аббревіатур у перекладі.

Отже, переклад термінів та аббревіатур у досліджуваному уривку характеризується поєднанням точності, нормативності та контекстуальної вмотивованості. Застосовані перекладацькі трансформації сприяли адекватному

відтворенню спеціалізованого змісту тексту оригіналу, збереженню його прагматичної спрямованості та забезпечили ефективну комунікацію між текстом і цільовою фаховою аудиторією.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставленої мети та реалізовано всі визначені завдання, що дозволяє сформулювати такі висновки.

Виконання першого завдання дало змогу розкрити загальну характеристику науково-технічного стилю як різновиду наукового стилю, що сформувався під впливом розвитку науки й техніки, та який використовується у сфері виробництва, науки і техніки для повідомлення, систематизації та пояснення фактів та явищ, знань з технічної або освітньої галузі. Він виник через розвиток різних галузей та різних сфер діяльності, що призвело до необхідності створення загальної особливої термінології для точного та логічного викладу нових знань з науки, освіти, техніки, виробництва. Головними рисами цього стилю являються: об'єктивність, логічність, доступність, узагальнення, імперсональність, орієнтування на групового адресата, точність змісту, використання термінології. Головна мета текстів науково-технічного стилю - просте й доступне доведення певної інформації до читачів. Ці риси притаманні також науково-технічним текстам і вони повинні враховуватися при перекладі. Цей стиль використовується в наукових статтях, дисертаціях, монографіях, технічній документації.

У межах другого завдання було проаналізовано класифікацію науково-технічної документації та охарактеризовано її лексичні й граматичні особливості, а також розглянуто класифікацію термінів. Встановлено, що науково-технічні тексти охоплюють різні типи документації (технологічну, конструкторську, науково-дослідну, проектну, технічну, експлуатаційну, ремонтну, програмну), кожна з яких має власні жанрові та структурні особливості. Лексика таких текстів представлена спеціальною термінологією, загальнотехнічною лексикою, аббревіатурами та скороченнями, а граматична організація характеризується складними синтаксичними конструкціями, переважанням пасивних і безособових форм та номінативністю викладу.

Під час виконання третього завдання було з'ясовано типові труднощі перекладу текстів науково-технічного спрямування. Доведено, що вони зумовлені розбіжностями в лексичній і граматичній системах англійської та української мов, особливостями термінотворення, багатозначністю термінів, наявністю аббревіатур, неологізмів, а також відмінностями у жанрово-стилістичних нормах подання інформації. Особливої уваги потребують граматичні труднощі, пов'язані з уживанням пасивних конструкцій, неособових форм дієслова та специфічних синтаксичних моделей англійської мови.

Четверте завдання дозволило розглянути основні стратегії перекладу текстів науково-технічного спрямування. Установлено, що найефективнішими є стратегії еквівалентності, дослівного перекладу та адаптації, які застосовуються залежно від типу тексту, характеру терміна та прагматичної мети перекладу. Раціональне поєднання зазначених стратегій забезпечує адекватну передачу змісту та відповідність перекладу нормам мови-реципієнта.

У межах п'ятого завдання було проаналізовано застосування перекладацьких трансформацій. З'ясовано, що для адекватного відтворення технічної документації найбільш ефективними є такі перекладацькі прийоми, як заміна, конкретизація, генералізація та добір еквівалентів, оскільки вони дозволяють подолати лексичні й граматичні розбіжності між мовами, забезпечують точність і сприяють наближенню тексту перекладу до норм мови оригіналу. Водночас дослівний переклад і калькування є доцільними у випадках, коли терміни мають усталені відповідники в мові перекладу або коли такі способи не порушують контекстуальної цілісності тексту.

Виконання шостого завдання дало змогу здійснити практичний аналіз перекладу уривку із Правил та норм Регістру судноплавства України. Аналіз засвідчив, що переклад даної технічної документації потребує високого рівня термінологічної точності, знання галузевих стандартів та вміння поєднувати різні перекладацькі стратегії й трансформації. Установлено, що адекватний переклад документів Морського Регістру України можливий лише за умови глибокого розуміння як мовних, так і позамовних чинників.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що науково-технічний переклад є складним багаторівневим процесом, який поєднує лінгвістичну компетенцію перекладача з його фаховими знаннями у відповідній галузі. Отримані результати мають теоретичну й практичну цінність та можуть бути використані у навчальному процесі й подальших дослідженнях проблем науково-технічного перекладу.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Bazerman C. *Shaping Written Knowledge: The Genre and Activity of the Experimental Article in Science*. Madison: University of Wisconsin, 1988. P. 356.
2. Byrne J. *Scientific and technical translation explained*. London & New York: Routledge, 2012. P. 229.
3. Byrne J. *Technical translation. Usability strategies for translating technical documentation*. Dordrecht: Springer, 2006. P. 208.
4. Baker M. *In Other Words: a coursebook on translation*. London; New York: Routledge, 2003. P. 304.
5. Edmond H. Weiss. *The Elements of International English Style: A Guide to Writing Correspondence, Reports, Technical Documents, and Internet Pages for a Global Audience*. New York: M. E. Sharpe, 2005. P. 192.
6. Halliday M.A.K. *On the Language of Physical Science. The Language of Science/ ed. by Jonathan J. Webster*. New York: Continuum, 2004. Vol. 5 in the *Collected Works* P. 268.
7. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes: A Learning Centered Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. P. 179.
8. Krein-Kutiile Momka. *Equivalence in Scientific and Technical Translation – A Text-in-Context-based Study*. University of Salford, Salford, UK, 2003. P. 410.
9. Martin J.R. *Reading Science: Critical and Functional Perspectives on Discourses of Science*. Routledge, 1998. P. 384.
10. Maeve O. *Scientific and Technical Translation*. New York: Routledge, 2016. P. 262.
11. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice-Hall, 1988. P. 292.
12. Nida E. *The Theory and Practice of Translation*, Leiden: E. J. Brill, 2012.
13. Olohan M. *Scientific and technical translation*. London & New York: Routledge, 2016. P. 253.

14. Swales J.M. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. New York: Cambridge University Press, 1990. P. 282.
15. Sonia C. *Fundamentals of Translation*. Cambridge University Press, 2015. P. 336.
16. Wright Sue Ellen, Leland D. Wright Jr. *Scientific and Technical Translation (American Translators Association Scholarly Monograph Series)*. John Benjamins Publishing Company, 1993. P. 307.
17. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою. *Молодий вчений*. 2015. № 2(17). С. 126–128.
18. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу: колективна монографія. Дніпропетровськ: НГУ. 2007. Вип. 2. С. 256.
19. Білодід І.К. *Сучасна українська літературна мова: стилістика*. Київ: Наук. думка, 1987, 438 с.
20. Баловнєва О.О. Особливості перекладу англійської науково-технічної термінології. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2004. № 17. С. 79–81.
21. Бондаренко О. Особливості перекладу абревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2015. Вип. 1. С. 76–83.
22. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. *Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки*. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с.
23. Баранова С.В. *Спецрозділи перекладу зі змістовим модулем: переклад ділового мовлення*. Суми: Сумський державний університет, 2023. 103 с.
24. Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. *Фахова українська мова: навч. посібник*. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
25. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. *Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ : Видавничий дім «КМ Academia», 2000. 218 с.

26. Гладуш Н.Ф. Прагматика перекладу : навч. посібник. Київ : Вид центр КНЛУ, 2007. 104 с.
27. Гордієнко О. Теорія перекладу: навчальний посібник. Київ: Логос, 2016. 235 с.
28. Гаргаун В. В., Вінниченко М. Ю. Основні труднощі сучасного перекладу науково-технічної літератури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2018. № 37, т. 4. С. 138–140.
29. Гінзбург М. Синтаксичні конструкції у фахових текстах: Практичні висновки з рекомендацій мовознавців. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2008. Вип. 620. С. 26–32.
30. Дубова С. В. Науково-технічна документація: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 54 с.
31. Дерді Е. Т., Сахро А. С. Причини низької якості науковотехнічного перекладу та шляхи їх подолання. Науковий вісник Волинського національного університету імені Л. Українки. 2011. С. 34–39.
32. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ: ІНКОС, 2002. 320 с.
33. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навчальний посібник. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
34. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2001. 471 с.
35. Корбут О. Г. До проблеми труднощів перекладу технічних термінів у студентів машинобудівних спеціальностей. Advanced Education. 2014. Вип. 1. С. 36 – 41.
36. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с
37. Куц Е. О. Переклад галузевих науково-технічних текстів : для студентів 3, 4 курсу спеціальності «Переклад». Запоріжжя: Кругозір, 2015. 358 с.

38. Клименко О. Л., Чирвоний О. С. Практика перекладу : «Технічний переклад» : навчальний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» професійного спрямування «Переклад (англійська мова)». Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 71 с.
39. Ключник О. Труднощі науково-технічного перекладу: стаття з наукової конференції. К., 2013. 4 с. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1408>
40. Літературознавча енциклопедія: у 2 т./ Ковалів Ю.І. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т.1. 432 с.
41. Максимов С.Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.
42. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу: Монографія. Вінниця: Нова Книга, 2013. 448 с.
43. Михайленко О. О. Функціонально-стилістична специфіка перекладу науково-технічного тексту. Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Вип. 47(2). С. 21–30.
44. Науменко Л.М. «Текст» – «Діалог» – «Дискурс». К.: Вид. дім Дмитра Бураго. 2005. Вип. 18. С. 3 – 8.
45. Особливості адекватного перекладу науково-технічних текстів. Вип. 12 ч.1. Наукові записки : зб. наук. пр./ В. О. Гребенюк. Кіровоград : КНТУ, 2012. С. 132-135.
46. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. К.: Либідь, 1992. 248 с.
47. Петренко О. Особливості перекладу тексту науково-технічного стилю. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2015. № 3. С. 298–303.
48. Пустоварова О. О. Особливості технічного перекладу текстів наукового та ділового стилю. Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: Збірник наукових праць

- дванадцятій Міжнародній науковопрактичній конференції, 30 – 31 травня 2016 р. Частина 2. Сєверодонецьк, 2016. С. 132–134.
49. Павленко М. Ю. Особливості перекладу науково-технічних текстів. Радіоелектроніка та молодь у ХХІ столітті : Збірник матеріалів 24-го Міжнародного молодіжного форуму, 7–9 квітня 2020 р. Харків: ХНУРЕ, 2020. Т. 11. С. 17–18.
50. Стегалюк А. В. Особливості перекладу українською мовою професійної термінології текстів науково-технічного спрямування. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. 2014. Вип. 5(10). С. 216–225.
51. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. Нова філологія. 2012. № 50. С. 201–208.
52. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». 2014. № 209. С. 89–93.
53. Ткач Г. С., Кудрявцева Н. С. Особливості відтворення культурно-специфічної інформації під час перекладу технічних інструкцій з англійської мови українською. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія. 2019. № 43(5). С. 148–151.
54. Циркаль А. Ю. Мовні та позамовні особливості перекладу текстів науково-технічного стилю. Мова і культура. 2011. С. 416–420.
55. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Омелянчук О. О. Переклад англійської технічної літератури. Електричне та електронне побутове устаткування. Офісне устаткування. Комунікаційне устаткування. Виробництво та обробка металу. Вінниця: Нова книга, 2006. 296 с.
56. Щербина С.М. Науковий стиль у системі стильової диференціації сучасних літературних мов. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2017. Вип. 16. С. 261–268.

57. Яблочнікова В.О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2019. Вип. С. 177–179.